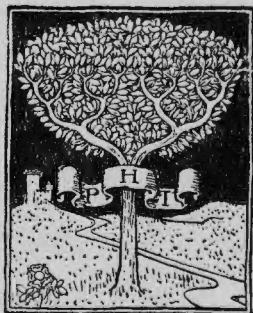

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

UTGIVEN AV

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

BERTIL BROOMÉ

1952

ÅRGÅNG 50 · HÄFTE 3-4

INNEHÅLL.

	Sid.
Förväxlings- och identifieringsproblem. 2. Ericus Mattei, Erik Matsson, Erik Körning och Henrik Matsson Huggut. Av docenten fil. dr BENGTHILDE-	
BRAND, Stockholm	113—122
Recensioner (se bifogat årsregister)	123—145
Rättelser till A. Filip Liljeholm, Medeltida arvslogar och släktkapsbestämning. II	145
Meddelande angående Personhistoriska samfundet	145
Förkortningslista	146
Personregister	147—156

Förväxlings- och identifieringsproblem.

2. Ericus Mattei, Erik Matsson, Erik Körning och Henrik Matsson Huggut.

Av Bengt Hildebrand.

Tidigare har i denna tidskrift¹ berörts den roll, som förväxlingarna spela i svensk personhistorisk litteratur, särskilt i fråga om äldre epoker. Sedan K. H. Karlsson, C. Annerstedt, m. fl., röjt väg för en bättre medeltidsgenealogi och -biografi, är det 1500-talet, som är det personhistoriskt minst kända seklet i Sverige. Trots många mycket värdefulla undersökningar erbjuder 1500-talet historikern och biografen alltså betydande svårigheter, när det gäller att identifiera personer och släkter. Detta gäller det talrika frälse, som aldrig upplevde introduktionen — och som därför vanligen icke införts å riddarhusgenealogierna — samt det borgerliga skikt, ur vilket så många av tidens framträdande, ofta rätt så högtställda statstjänstemän utgingo. Arbetet på att utreda nämnda ointroducerade frälssläkter har nu upptagits av Riddarhusets genealogiska avdelning beträffande den viktigaste ledande gruppen, riksrådssläkterna, det förnämsta högfrälset, medan motsvarande arbete för lågfrälset får läggas på längre sikt. En intressant översikt av en av de dåtida ofrälse släktgrupperna gav docenten Ivan Svalenius i denna tidskrift 1943.²

¹ PHT 1948, s. 74—79. Där dryftas bl. a. en fråga, som sedan upptagits i SBL, bd 13, artikeln Ekmarck, s. 159, 167 ff. En uppgift i litteraturen att docenten i fysik vid Uppsala univ. Christopher Ekmarck (1776—1808) varit informator för Salaprosten greve F. B. v. Schwerins söner, hade vid den tiden icke kunnat verifieras, medan C. E:s kusin docenten i historia Jon Ulric Ekmarck (1794—1830) bevisligen varit både informator i Sala 1817 och 1819 samt haft det bibliotek av bl. a. tyska romantiker, som skall ha influerat på Schwerin. Därav slöt jag, att ren förväxling förelåg. Fortsatta studier ha emellertid visat, dels att Christopher E. också (tidigare än kusinen) varit informator, nämligen för de två äldsta sönerna v. Schwerin från hösten 1804 i Uppsala, liksom tydligen något under ferierna, dels att även Christopher varit romantiskt intresserad och influerad (se brev från L. Hammarskiöld i R. Hjärne, Dagen före drabningen eller nya skolan och dess män i sin uppkomst och sina förberedelser 1802—1810, tr. 1882, s. 301, jfr s. 248, 252—256, 385). Vad de tyska romantikerna angår, har det emellertid i varje fall tills vidare icke kunnat visas, huruvida även C. E. haft ett bibliotek av sådana, medan det är säkert, att J. U. E. hade det (framgår av hans bokauktionskatalog 1831); en viss förväxling har således troligen i alla fall skett vid Palmblads omnämnande av saken (se PHT 1948, s. 74).

² I. Svalenius, Sekreteraren Olof Claesson († 1595) och hans handlingar (PHT 1943, s. 127—135); jfr särskilt stamtavlan s. 130.

Vid det arbete, som Svenskt biografiskt lexikons redaktion undan för undan utför, komma självfallet även 1500-talspersoner och -släkter under granskning. Redan förut har lexikonet här haft mer än en svår nöt att knäcka. I tidskriften och lexikonet har sålunda redogjorts för ett dylikt fall, den i litteraturen förut gängse förväxlingen mellan fogden, slutligen ståthållaren Sven Månsson Rospigg, adlad Eketrä (PHT 1943, s. 75—79; SBL, bd 12, s. 716 ff.) samt hovjunkaren och ryttmästaren, frälsemannen Sven Månsson (Somme) till Västerby-(holm) i Östergötland — alltså mellan en frälseman och en ofrälse, sedan nyadlad. Det behövs blott, att äldre litteratur på ett enda ställe lancerat en dylik sammanblandning för att notisen sedan med ovanlig ihärdighet skall gå igen överallt hos senare författare på området. Nyligen har lexikonet åter haft ett särskilt besvärligt fall av dylik förblandning rörande 1500-talet — i detta fall visade sig förväxlingen till slut omfatta fyra personer, som hopblandats. Ett sådant fall är för alla forskare lärorikt. Tillika kan det vara av intresse att visa, hur lexikonets arbetssätt och undersökningsmetoder fungera vid ett sådant tillfälle. Som komplement till den artikel, som kommit i saken i h. 68 av lexikonets fjortonde band, lämnas därför här nedan en ren forskningsöversikt. Den huvudperson det gäller är en av den äldre Vasatidens mest anlitade kungliga förtroendeämbetsmän: *Erik Matsson*, kamrerare i Gustav Vasas kammare, 1561 kammarråd, därpå helt övergången som sekreterare till Kungl. kansliet, nyttjad även som diplomat, 1580 en av ståthållarna på Stockholms slott, gammal och ansedd domare, historiskt intresserad bidragsgivare till ett av samtidens stora historiska tyska krönikeverk samt död 1593. Blott må nu genast förutskickas, att här gjord sammanställning av hans faktiska personalia är ett *resultat* av lexikonets och andras gemensamma undersökning, medan en sådan sammanställning ingalunda förelåg vid undersökningens början. Alldeles okänt var då t. ex. Erik Matssons dödsår och just detta var en avgörande faktor vid personförblandningarna i litteraturen.

Uppslaget till det hela var, att professor Eric Anthoni i Helsingfors av redaktionen ombetts att för lexikonet skriva artikeln om biskop *Olaus Erics Elimæus* (f. omkr. 1570, † 1629) i Viborg (art. tr. i SBL, 13, s. 335 ff.). Artikeln kom in 1949, åtföljd av ett personligt brev, vari artikelförfattaren redogjorde för situationen. Han hade för Elimæi ungdomstid huvudsakligen en källa, en latinsk lyckönskningssikt på hexameter, »Propempticon», skriven och tryckt 1619, då Elimæus, som från 1611 varit pastor primarius i Stockholm, överflyttade till Viborg. Diktens författare Michael Hernodius, omtalar

där bl. a., att Elimæus hade en morbror, Erik Matsson, som var sekreterare i K. kansliet och ståthållare på Stockholms slott, att denne morbror beskyddade honom, att han ärvde morbrodern och med hjälp av arvet kunde studera utrikes. Professor Anthoni hade därvid gjort följande iakttagelser. Erik Matsson vore enligt den historiska litteraturens flerstädes gängse uppgift identisk med frälsemannen Erik Matsson Körning. Enligt ättartavlorna dog denne Körning 30 aug. 1599 — men Elimæus började sina utlandsstudier i Rostock redan 1597. Hur kunde han f. ö. ärva sin morbror, om denne var Körning: den senare var gift 1) m. Kerstin Hand († 1591), 2) 1594 m. Cecilia Andersdotter (Rålamb, levde 1633), och hade barn i båda giftena — det måste ju ha varit dessa barn, som ärvt Körning!

Riktigheten av Anthonis slutsatser låg i öppen dag och därvid upprullades sålunda problemet Erik Matsson. Det gick förhållandevis lätt att konstatera, att här förelåg en typisk förväxlingshistoria. Men det tog veckor, innan en mer ingående kunskap i saken vunnits, och det tog mer än två år, innan slutstenarna kunde infogas i byggnaden med identifikationslösningarna — ty de växte till fyra. Det var också nödvändigt föranstalta ett nära samarbete mellan flera olika historiska fackmän för att slutgiltigt kunna lösa de mötande problemen.

Dödsuppgiften för *Erik Körning*, tryckt i Elgenstiernas ättartavlor, var lätt att verifiera, då genealogien åberopar gravsten i Jäders kyrka. I Antikvarisk-topografiska arkivet i Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien finns i inventarium från 23 sept. 1830 avskrift av gravstensinskriften, som meddelar, att här ligger begravnen den ädle och välborne Eric Körning till Norrby, vilken i Herranom avsomnade den 30 aug. 1599. En blick i den kronologiskt närmaste tryckta tänkeboksdelen, vilken då var »Stockholms stads tänkeböcker från år 1592», del 1: 1592—1595, red. av Daniel Almqvist (1939), visade, att registret där hade identifikationen *Erik Matsson (Körning)*. Då jag visste, att arkivarien Almqvist vid den tiden även hade sin andra del i huvudsak klar, ringde jag och frågade, om den innehöll något om Erik Matsson. Svaret blev jakande: 1596 den 22 sept. säljer en arvinge efter framlidne Erik Matsson, sekreteraren, ett stenhus. Arvingen var Gregorius Eriksson, ryttare under finska fänan. Vid mitt påpekande, att om detta var 1596, kunde Erik Matsson omöjligt vara identisk med den först 1599 avlidne Körning, utbad sig Almqvist del av våra fortsatta forskningsresultat.

Den intressanta frågan, vem som infört felidentifieringen, var lätt att besvara. Den stammade från A. A. von Stiernman i hans Höfdingaminne, del 1 (första uppl.), som utkom 1745. Genom denna dels om-

tryckning 1836 vid arbetets komplettering med andra delen, fick notisen vidaste spridning. Stiernman kallar mannen Erik Matsson (Körning) till Nora, Aspevik och Almby. Av dessa gårdar var ingen belagd som Körnings genom gravstensinskriften — där talas i stället om Norrby — medan D. Almqvists Tänkebok, del 1, visar, att sekreteraren E. M. skrev sig till Nora. En fortsatt undersökning av tänkeboksnotiserna och arbetena om frälsegodsens blev därför första uppgiften. En genomgång av hela den tryckta tänkebokssviten bekräftade, att Stiernmans identifiering var grundfalsk.

Tänkeboksutgivaren, arkivrådet Joh. A. Almquist, hade påträffat Erik Matsson, K. M:ts kamrerare, och E. M., sekreterare, i sin del 3 (1939) för tiden 1553—67. Det gällde där notiser från åren 1556 och 1564. Almquist har icke sammanfört de två, utan uppför dem som en kamrerare och en sekreterare, utan närmare identifiering. I del 4 (1941) har han i registret: E. M. till Nora, k. sekreterare. I del 5 (1945) åter finner Almquist E. M. som ej blott sekreterare, utan också som ståthållare på Stockholms slott. Han har då givetvis slagit upp Stiernman och sedan i registret gjort den vanliga identifikationen: E. M. (Körning) till Nora. Redan i sin del 7 (1947) för 1584—88 fann Almquist emellertid, att litteraturens uppgift var fel. Tänkeboken visar nämligen fram sekreteraren Erik Matssons hustru *Brita* och hennes son i första giftet *Sven Kristoffersson*, måg till borgmästare Lars Eriksson. Medan Körnings hustrur hetat Kerstin (Hand) och Cecilia (Rålamb), har således E. M:s hetat Brita och därtill tillhört en helt borgerlig släktkrets. Almquist trodde då, att lösningen var *två personer*, nämligen: 1) den ofrälse k. sekreteraren E. M., g. m. Brita, 2) den frälse k. sekreteraren och ståthållaren E. M. Körning till Nora. Samma identifiering fortsatte han 1948 i Tänkeboken, del 8, för 1589—91.

Detta innebar ett förbiseende av Almquists egen tidigare forskning. Redan 1931 i del 1:2 av hans verk »Frälsegodsens i Sverige under storhetstiden», var frågan i sak tillrättalagd. Det gäller där Nora säteri strax norr om Stockholm. Det har innehafts av E. M., men gården *ärvdes 1596 av hans systersöner*. Almquist har icke tänkt på konsekvensen härav genom att sammanställa notisen med Körnings dödsår, 1599. Vilka systersönerna voro, visste ju Almquist inte heller; han hade hämtat sin notis ur kameralt material. Men redaktionen visste nu, att den ene var Olaus *Erici* Elimæus; sammanställning med notisen från 1596 i Daniel Almqvists andra tänkeboksdel förde snubblande nära fram tanken, att ryttaren vid finska fanan Gregorius *Eriksson*, som också var E. M:s arvinge, vore en biskopens bror.

Härmed var Körning ur leken. Det fanns blott en k. sekreterare Erik Matsson, tillika ståthållare, en tydligen ofrälse man, gift med en Brita. Fortsatta forskningar gävo nya resultat. Redaktionssekreterären fil. mag. Birgitta Lager genomgick serien »Kanslitjänstemäns koncept och mottagna skrivelser» i Riksarkivet. Resultatet kom snabbt. E. M. kallas i adresserna på breven till honom ärlig och välförståndig, ärlig, förståndig och välaktad, dygdig och välförståndig, etc., en gång blott »beskedlig» — men alltså icke välbördig; hans sigill fanns på två brev till Jöran Persson 1565 och 1566 och visar bomärke, icke frälsemannavapen.

Det är för forskningen genant att konstatera, att, såsom lexikonredaktionen längre fram upptäckte, denna undersökning av E. M:s epitet redan en gång tidigare gjorts och t. o. m. publicerats i tryck — utan att man observerat saken. Det var av den skarpsynte tyske prästmannen i Stockholm dr J. A. A. Lüdeke i hans förträffliga »Denkmal der Wieder-Eröffnung der Deutschen Kirche in Stockholm», redan 1823, alltså för mer än 120 år sedan. Lüdeke skriver där (s. 148): Höfdinga-minnet omtalar E. M. som en Körning, »aber diese Angabe bedarf einer näheren Untersuchung. Denn in einer Stelle des Tänkieboks von 1590... wird er blos Erligh och welachtig genannt!» Lüdeke ger även fadersnamn för E. M:s hustru Brita. Hon hette Brita *Svensdotter* enligt ett av honom åberopat pergamentsbrev, utfärdat av Johan III den 15 aug. 1575 (såsom arkivarien, docent B. Broomé godhetsfullt påpekat, finns brevet bevarat i Stockholms stadsarkiv).

För säkerhets skull utbyggdes undersökningen om Körning, både i tryckta och otryckta källor.³ Resultatet blev: han har alltid skrivit sig själv Erik Körning, aldrig Erik Matsson (ehuru fadern hette Mats) och kallas även av andra aldrig med fadersnamn; han har ägt Norrby och Almby, men aldrig Nora; han har haft militära uppdrag, men aldrig varit anställd i K. kansliet. En vanlig, enkel frälseman utan särskilt intresse, som råkat komma i rampluset genom Stiernmans fatala felidentifiering. Denna måste därför sägas ha varit ytterst löst underbyggd: enbart en gissning, byggd på Körnings fars dopnamn.

Bland de tryckta källor i vilka Erik Körning, just med sitt rätta namn, påträffades, var *Calendaria Caroli*, Karl IX:s almanacksanteckningar, utg. av Adam Lewenhaupt 1905. Med alla sina förtjänster om

³ Konung Carl den IX:des rim-chronica, [utg. av Bengt Bergius] (1759), s. 154; *Calendaria Caroli*, s. 34, 65; gravstensinskriften över E. K. (se texten ovan); Sved hovrätts *Liber causarum*, nr 54 (mål nr 11 mellan Björn Månesköld af Seglinge och hans hustrus styvmor Cecilia Andersdotter Rålamb, som förut varit g. m. E. K.); Frälse- och rusttjänstlängder, KA; Militäreräkenskaper 1592: 21, KrA.

karolinsk forskning var Lewenhaupt icke lika kompetent som forskare rörande äldre tid, vilket visat sig flera gånger. Registret till almanacksanteckningarna har han väl därtill knappast gjort själv, i varje fall föga granskat. Därav följer, att de under »Erik Mattsson Körning, sekreterare» sammanförda tre notiserna visa sig vara två om den verkliga Erik Körning, endast en om sekreteraren, men denna viktig: 1593, Februari 24, skriver hertigen: »fick iagh wette att Erick Matsån war i gudi affsomnett». En approximativ dödsuppgift, febr. 1593, för sekreteraren E. M. hade således legat i tryck i över 40 år, utan att någon forskare observerat den, ehuru den kunnat och bort förebygga varje förväxling med Körning.

Någon tids fortsatt undersökning rörande den nu något klarlagde ofrälse sekreteraren och ståthållaren Erik Mattsson bragte emellertid allt fler fakta i dagen: han hade från Kammaren övergått till K. kansliet; han hade varit kammarråd 1561; han hade använts som diplomat flera gånger.⁴ Han hade i årtal suttit i slottsloven på Stockholms slott och därvid tjänstgjort som domare. År 1587 betecknas Nils Hansson Brask och E. M. som tvenne »åldrige, lagförarne män och de äldste häradshövdingar uti hela Upplands lagsaga».⁵ E. M. hade således varit en Vasarnas förtroendeämbetsman ända från Gustav Vasas tid t. o. m. Johan III:s. Därmed ryckte han in i lexikonets krets av »papabili», sådana som förtjäna att utväljas för biografering.

Vid en dylik 1500-talsundersökning rådfrågas givetvis i första hand lexikonets kortregister. För 1500-talet är detta emellertid ännu långt ifrån tillfredsställande. Detta beror dels på att en mycket stor del av 1500-talslitteraturen, i synnerhet den äldre, saknar register, och att dessa, om de finnas, ofta icke äro nog tillfredsställande, dels på, att 1500-talsbiografien är för svår för att man skulle kunna låta t. ex. arkivarbetare registrera dylik litteratur (såsom sker framförallt med 1700-tals- och 1800-talslitteratur). En del hänvisningar hade emellertid registret — korten hade just uttagits för att sammanföras på Körning!

I hur hög grad Stiernman med sin Körning lurat hela den efterföljande forskningen visade sig vid lexikonets undersökning. Namnet var infört i serien, Kanslitjänstemäns koncept etc. i Riksarkivet. I den tryckta litteraturen hade identifieringen från Stiernman vandrat till Anreps ättartavlor och Elgenstiernas, till Granlunds register till »Handlingar rörande Skandinaviens historia» och Naumanns till »Historiska handlingar» 1—20. Olycklig var 1500-talskännaren Emil

⁴ Sverges traktater, 5: 1, s. 5 f., 25—33; HSH, 12: Sven Elofssons Paralipomena.

⁵ HH 27: 1, 1924, s. 167, not 3.

Hildebrands auktorisering i fräselängden 1561—1592 i Svenska riksdagsakter.⁶ Den hade vidare upptagits i slutbandets register 1881 till »Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar», av J. Lossius 1882⁷ och F. Ödberg 1897.⁸ Jully Ramsay hade godtagit saken i »Fräsesläkter i Finland»⁹, C. M. Stenbock 1912 i utgåvan av Erik XIV:s almanacksanteckningar. Identifieringen hade vidare influerat i registret till »Överståthållarämbetet» (1934), hos Tor Berg 1935 i riksdagshistorien,¹⁰ N. Staf i »Marknad och möte»¹¹ (1935), J. A. Almquist och D. Almqvist, såsom redan nämnts, i tänkeboksutgåvorna, J. E. Almquist i »Domsagor och häradshövdingar i Stockholms och Uppsala län» (1946).

Problemen voro emellertid långt ifrån slut. De intensifierades nu på en annan punkt: Erik Matssons tidigare karriär. I och med klarläggande av E. M:s historiska roll — där t. ex. riksdagsakterna visade honom som Johan III:s handgångne man i kyrkostriden — förelåg ju uppgiften att uppgöra en biografisk artikel över denne de äldre Vasarnas mångbetrodde förtroendeman av då vanlig ofrälse sekreterartyp. I själva verket hade identifieringen med fräse mannen Körning skymt E. M:s verkliga betydelse och karaktär och felplacerat honom på ett sätt, som helt förryckt perspektivet. Med fog hade Jöran Persson på pinbänken 1568 kunnat bekänna, att E. M. var en av dem (i sekreterargruppen), som mest brukats i konung Eriks rådslag — således var E. M. en betydande man redan då.¹²

Vad som gjorde, att en ny identifieringsfråga seglade upp, var utredningen av Erik Matssons kamerala föregående. Då man i det tryckta Konung Gustaf den förstes registratur sökte följa honom bakåt med registrens tillhjälp, visade det sig nämligen, att det tog nästan aldrig slut! Endast var det egendomligt att i Kammaren från 1544 finna honom som Erik Matsson, men långt tidigare och fram till 1542 verkar i Kammaren »*Herr Ericus Mattei (Matthei)*», som var kamrerare redan 1536, ledare för övriga kamrerare i Kammaren 1538, kamrerare vid myntet och föreståndare för K. silverkammaren på

⁶ SRA, ser. 1, 2: 2, s. 1128.

⁷ Die Urkunden der Grafen de Lagardie in der Universitätsbibliothek zu Dorpat, hrsg. v. J. Lossius (1882).

⁸ F. Ödberg, Om stämplingarna mot konung Johan III åren 1572—1575 (1897), s. 47, 121 f., 160, 250, 252, 259, 263.

⁹ (1906—16), s. 252.

¹⁰ Sveriges riksdag, avd 1, bd 2: Riksdagens utveckling under den äldre Vasatiden 1521—1592 (1935), s. 267.

¹¹ N. Staf, Marknad och möte. Studier rörande politiska underhandlingar med folkmenigheter i Sverige och Finland intill Gustaf II Adolfs tid (1935), registret.

¹² Ödberg, a. a., s. 47.

Västerås slott s. å.¹³ Denne måste ju, som framgår av titulaturen, ha varit en präst. Men var prästen herr Ericus Mattei i Kammaren densamme som Erik Matsson i Kammaren? Och om de voro identiska: hur gammal blev då Erik Matsson, som ännu 1592 satt i rätten och dog 1593, om han varit prästvigd före 1536? Man föres ju då till minst 1510-talet som födelsetid.

Givetvis undersöktes frågan i Nils Edéns stora historik »Om centralregeringens organisation under den äldre vasatiden (1523—1594)» (1899), och i I. Peterzéns »Studier rörande Stockholms historia under Gustav Vasa» (1945). Den senare har (s. 195, 221, 224) givande notiser, men har ej upptagit identifieringsfrågan. Edén åter, som är en av de få, som icke fallit för Körning-teorien, tycks tacite förutsätta, att herr Ericus Mattei är Erik Matsson under dennes tidigare år. Rådplängingar med dels arkivrådet Ernst Nygren, dels professor Gottfrid Carlsson i Lund gjorde, att materialet efter professor Carlssons anvisning sändes till docenten Ivan Svalenius i Lund för granskning. Svalenius har nämligen gjort en ingående undersökning av hela räntekammarboksseriens uppgifter om kammar- och kanslitjänstemännen 1521—1611.

Svalenius löste det nya identifieringsproblemet. Frånsett olikheten i titulatur och namnform påpekade han, att medan *herr Ericus Mattei* redan 1536 var kamrerare och 1538 innehade den betydande posten som föreståndare för silverkammaren etc., så var *Erik Matsson* endast kammarskrivare, i avlöningslistan placerad bland de lägst avlönade. Han var således *en ny kammarskrivare* (verksam redan 1543), medan herr Ericus försvinner efter nyåret 1542, tydligen död omkring det året. Därmed var frågan om identifiering med en tredje person klarlagd — herr Ericus Mattei var endast en föregångare till Erik Matsson, men ingalunda identisk med honom.

Erik Matssons person och gärning började nu antaga allt fastare konturer. Emellertid steg ännu ett identifieringsproblem fram, rörande en fjärde person: sekreteraren i K. kansliet *Henrik Matsson Huggut*.

När Johan III under kyrkostriden hade tvist med de uppstudsiga biskoparna 1575 angående konungens krav på återupplivande av smörjelsens ceremoni vid de förestående biskopsinvigningarna, skickade Johan¹⁴ Erik Matsson till Uppsala och genomdrev sin vilja. När Hjalmar Holmquist refererar detta i »Svenska kyrkans historia» (del 2:2, s. 51) uppger han emellertid, att det var Henrik Matsson Huggut, som skickades. Saken är lätt klarad — det är rena slarvfelet

¹³ Se härom nu art. Ericus Mattei i SBL, 14; h. 67, s. 211 f.

¹⁴ SRA, ser. 1, del 2, s. 529.

av Holmquist, såsom riksdagsakterna visa. Ett liknande fel begick emellertid redan J. A. Hammargren i sin avhandling »Om den liturgiska striden under konung Johan III» (1898). Han omtalar där, att när liturgien våren 1576 skulle överlämnas till hertig Karl, skedde det genom en delegation av Jöran Gera, Erik Sparre och sekreteraren »Henrik Mattsson».¹⁵ Hans källa, Sven Elofssons »Paralipomena»,¹⁶ har emellertid klart »Erik Matsson», liksom Hammargren själv s. 98 — således också här blott slarv.

Det finns emellertid en punkt, där man, så vitt jag kan se, icke kan klart avgöra, om det är fråga om Erik Matsson eller Huggut. Saken är den, såsom professor Gottfrid Carlsson älskvärt påpekade för lexikonredaktionen, att E. M. spelat en roll även inom 1500-talets historieskrivning. Den berömda teologen och krönikeskrivaren professor David Chytræus i Rostock sökte förbindelse med olika kanslittjänstemän för att få uppgifter till sin stora krönika »Saxonia». Hans bidragsgivare i Sverige blevo främst den högt bildade, vetenskapligt intresserade Erik Sparre samt sekreteraren Erik Matsson. Till den senare dedicerade Chytræus sin nionde bok av krönikan. Brevväxlingen i ämnet är delvis tryckt.¹⁷ Vid Erik Sparres sida skymtar E. M. vid olika tillfällen, men icke minst i kyrkostriden. Nu är det så, att i det latinska och italienska källmaterial, som belyser Johan III:s kyrkostrid, äro de svenska namnen ofta mer eller mindre korrumpade. Namnformen lat. Henricus, it. Henrico, användes t. ex. ofta för Erik. Medan Henricus (Henrico) Sparre icke erbjuder några identifieringssvårigheter, är det annorlunda med Henricus (Henrico) Mattei. Det gäller här en icke ointressant sak. Stiernman påstod i Höfdinga-minnet, att E. M. konverterat till katolicismen. Detta kan inte bevisas. Med katoliken Nils Hansson Brask samarbetade E. M. likvisst nära under årtionden, liksom med den katolicerande Erik Sparre. Katoliken professor Augustin Theiner har i sitt stora verk om Sverige och dess ställning till den heliga stolen på ett ställe uppgiften, att Erik Sparre och »Erich Mathiä» i Västerås tagit nattvarden på katolskt sätt.¹⁸ Notisen saknar belägg, men Theiner var en god forskare och har säkert sett en källa. Men vad har där stått: Ericus, Erico, Henricus, Henrico? Och vem är det i så fall, E. M. eller Huggut? Saken synes omöjlig att klarlägga. Huggut blev katolik, men E. M. stod ju både konungen och de katolska kretsarna nära. Sannolikheten

¹⁵ Hammargren, a. a., s. 43.

¹⁶ HSH, 12, s. 200.

¹⁷ D. Chytræus, Epistolæ (Hanoviae 1614).

¹⁸ A. Theiner, Schweden und seine Stellung zum heiligen Stuhl unter Johann III, Sigismund III und Karl IX, 1 (Augsburg 1838), s. 606.

talar för Huggut, men säker är saken icke och i sitt referat har ju Theiner »Erich», inte Heinrich.

När arbetet på artikeln om Erik Matsson var i allt väsentligt avslutat, genomgick redaktionen i sista hand den dedikation, som Chytræus fogat till 1611 års edition av Saxonica. Det visade sig då, att han där, i sin dedikation av den nionde boken, ger exakt dödsdatum för den då avlidne E. M.: denne dog den 17 februari 1593. Uppgiften stämmer väl med hertig Karls tidigare anförda almanacksnotis om E. M:s bortgång. Men — *exakt* dödsnotis om Erik Matsson har således legat i tryck i över 300 år! Hade den tidigare utnyttjats, hade det aldrig blivit fråga om Erik Körning. Hur väl Chytræus kände till E. M:s familj, ser man av hans sätt att i dedikationen omnämna också E. M:s styvson Sven Kristoffersson i Stockholm.

Då, såsom docent C. I. Ståhle vänligt påpekat för lexikonredaktionen, ett exemplar på latin av Kristoffers landslag¹⁹ innehåller en vänskapsanteckning av »Ericus Matthæj» 8 april 1592, ett knappt år före sekreterarens död, är det emellertid säkerligen vår nu gamle bekante E. M. som åsyftas. Han var ju, jämte Nils Hansson Brask, en åldrig häradshövding och lagfaren man.

Slutligen torde Erik Matssons ursprung kunna till en viss grad fastställas. Släktskapen med den krets, som biskop Elimæus och Gregorius Eriksson tillhörde, gjorde, att professor Anthoni ansåg sig kunna fastställa dessa som bröder och barn av Erik Olofsson i Ahvis by, Elimä, och Elisabeth Matsdotter.²⁰ Då E. M. hade en häradshövdingsranta från Hattula i Finland samt, som doc. Svalenius observerat, även ägt ett stenhus i Åbo (vilket vid godsbyte 1568 lämnades till kronan), tyder allt på, att Erik Matsson var från Finland, liksom f. ö. var fallet med en lång rad av hans yrkesbröder.

För närmare uppgifter om E. M. och hans verksamhet hänvisas till artikeln om honom i Svenskt biografiskt lexikon.²¹

¹⁹ Skoklostersaml., avd. 1, 224 Fol., RA.

²⁰ SBL, 13, s. 335 f.

²¹ SBL, 14, s. 330—339.

Recensioner.

Sven Hedin och hans militära medarbetare i striderna kring försvarsfrågan 1912—14.

Det har alltid varit en öppen fråga: vem var den verkliga författaren till Gustaf V:s borggårdstal den 6 februari 1914? Att det inte var kungen själv, som hade formulerat de historiska perioderna — även om de gävo uttryck åt hans personliga inställning — synes tidigt ha stått klart för de intresserade. Det namn som i första rummet nämndes i detta sammanhang var Verner von Heidenstams. Han hade varit i Stockholm under bondetägsdagarna och hade syntts uppe på slottet. Borggårdstalets patetiska rytmik förde dessutom naturligt tankarna till Karolinernas skald. Men många trodde sig också veta att författaren skulle vara Sven Hedin. Man visste att han stod kungafamiljen särskilt drottningen nära och han hade spelat en ledande roll i den försvarsagitation som kulminerade i bondetäget. Otto von Zweigbergk tillskrev i »Svensk politik 1905—1924» (s. 116) Hedin och von Heidenstam det gemensamma författarskapet. På sina håll utpekades även dåvarande riksmarskalken greve Ludvig Douglas som talets upphovsman.

Nu avslöjar Sven Hedin själv i sin förra hösten utkomna framställning *Försvarsstriden 1912—14* (Sthlm 1951 8:o 327 s. Pris häft. kr 24: —) vem eller kanske riktigare vilka som voro författarna. Det var han själv och dåvarande löjtnanten vid Norra skånska infanteriregementet Carl Bennedich. Så lyder det första svaret på frågan. Men nästa frågeställning blir: hur fördelar sig ansvaret och äran, vem av de bägge aktörerna var den dominerande, den inspirerande? En undersökning av framställningen på denna punkt kan kanske ge ett närmare besked.

Först några ord om uppläggningsen av den Hedinska boken, vars skildring förs fram till världskrigets utbrott 1914. Den har som författaren skriver i sitt förord till syfte att återge hans personliga minnen och intryck från striderna kring försvaret under åren 1912 till 1914. Då Hedin kom att stå i händelsernas förgrund och utan tvivel övat ett stort inflytande på den politiska händelseutvecklingen dessa år ger detta i och för sig själv de nedskrivna skildringarna ett starkt och efter som de beröra en hel rad samtida personligheter även personhistoriskt intresse. De stödas på ett synnerligen omfattande urklippsarkiv i författarens ägo och delvis även av dagboksanteckningar.

Framställningen börjar med en redogörelse för tillkomsten av Ett varningsord. Den 18. (eller 19) december 1911 — datum är oviss — kom dåvarande majoren vid generalstaben Gabriel Hedengren upp till den berömde upptäcktsresanden och vetenskapsmannen i dennes hem, i och för ett förtroligt samtal. Hedengren, som tidigare icke var bekant med Hedin, började samtalet med att ge en snabborientering av det världspolitiska läget och dess återverkan på försvarsproblemen hemma i Sverige. Tidigare på hösten hade Staaffska regeringen tillsatt sina fyra försvarsberedningar, några dagar före Hedengrens besök hade regeringen

beslutat om uppskov med det av riksdagen på våren beviljade F-båtsbygget.

Hedengrens föredragning slutade med en uppmaning till Hedin att i den för riket farliga situation som uppstått träda fram och väcka det svenska folket till insikt om lägets allvar. Det borde ske genom en serie offentliga föredrag över hela landet. Men Hedin avböjde omedelbart det aktionsförslaget. Han ville hellre skriva en broschyr, som skulle gå ut i massupplaga och på så sätt väcka sinnena. Så fattades samma kväll beslutet att Hedin skulle ge den tändande appell i försvarsfrågan, som sedan i form av »Ett varningsord» under år 1912 spreds över landet i en million exemplar och kom att utöva ett oerhört inflytande i försvarsdiskussionen.

De bägge herrarna satte genast igång med arbetet, som fullföljdes under julveckorna 1911. Arbetsmetoden beskrivs på följande sätt. »Han [Hedengren] gick av och an i rummet och den militära visdomen strömmade oavbrutet över hans läppar. Jag satt vid skrivbordet och antecknade huvudpunkterna i korta satser.» Sedan materialsamlingen på så sätt hopbragts under tre kvällars arbete, skrev Hedin själv samman texten. Det blev tillhoppa 8 natters arbete, säger han.

För innehållet svara alltså Hedin och Hedengren gemensamt. Den formella utformningen bär väl huvudsakligen den förres prägel. Det bör framhållas att för det viktiga kapitlet »Kunna vi försvara oss» tjänade den av pseudonymen Keith (dåvarande kapten Einar af Wirsén) utgivna »Den svenska folkhären» som underlag.

Den 25 januari 1912 spreds varningsordet ut över hela landet. Fjorton dar tidigare hade pansarbåtsinsamlingen startats. Debatten kring försvaret blossade upp med stor hetta, men Hedin nöjer sig här i stort sett med att redovisa dess återverkan i press och privatkorrespondens.

Nästa avsnitt spelar kring de Hedinska talen i Dalregementets officersmäss i Falun den 9 september och i Stora Skedvi kyrka den 5 oktober 1913. De väckte nya våldsamma opinionsstormar och händelserna kring dem refereras livligt och detaljerat. Det är framför allt skildringen av intermezzot i Falun med disponenten för Stora Kopparberg doktor E. J. Ljungberg och regementschefen överste Fredrik Björkman som medagerande som är intresseväckande.

Medan ännu vågorna i denna strid gå höga, träda nya officerare in i den Hedinska sfären. Det skedde genom Hedengren, som fått ett brev från löjtnanten Carl Bennedich dagtecknat den 15 november 1913. Brevets innehåll var märkligt. Bennedich, som nu för första gången uppenbarar sig på scenen, vänder sig till Hedengren med en vädjan om att kungen, som genom en i Faluaffären utan hans och kronprinsregentens vetskap utfärdad generalorder, kommit i en brydsam situation, måtte på allt sätt få erforderligt stöd. Bennedich berättar därjämte att han och hans kamrat dåvarande löjtnanten vid Svea artilleriregemente friherre Axel Rappe tillsammans författat en underdånig promemoria, som de vidtalat Rappes fader, förre generalstabschefen, generalen A. E. Rappe att personligen överlämna till kungen. Promemorian som var undertecknad av Rappe senior, återgives efter ett bevarat koncept som bilaga till Hedins arbete. Inför kungens ögon lades på detta sätt av

den gamle 75-årige generalen fram vad de unga författarna ansågo vara de väsentligaste bristerna i den svenska härordningen. Som en minimifordran betecknade de ett förverkligande av de förslag i utbildnings- och beredskapsfrågorna som översten C. G. V. Hammarskjöld strax innan framlagt på Krigsvetenskapsakademiens högtidsdag. Det hette till slut:

»Under dessa fordringar kan Eders Majestät som landets Konung och arméns Högste Befälhavare ej gå. — — — En bestämd position av landets Konung i förhållande till vår livsfråga kommer att *skapa* män, som måhända ännu ej synas, värdiga och mogna att ledda av sin Konung medverka till fosterlandets räddning.» Ett par dar senare — den 19 november — får även Hedin ett brev från Bennedich. Denne begär där företråde hos Hedin för sig och löjtnant Rappe för att som det heter »få redogöra för vår uppfattning av läget och de behov som med anledning därav göra sig gällande för ett ordnat och vederhäftigt upplysningsarbete både uppåt, utåt och nedåt».

De bägge löjtnanterna fick också komma upp redan dagen därpå. De medförde en promemoria ursprungligen skriven av Rappe men kompletterad av Bennedich. I denna angavs syftemålet för den verksamhet, som de ville inspirera till, vara att åstadkomma en organiserad agitation för att på effektivaste sätt stödja kungamakten i strävandena på försvarsfrågans lösning.

Besöket blev upptakten till ett synnerligen intimt samarbete Bennedich och Hedin emellan. Den förre blev för att citera Hedin »min oundgängliga rådgivare i alla militära frågor, vilka ju måste utgöra ett ytterst betydande inslag i mina senare offentliga tal och föredrag».

Det första resultatet av samarbetet blev utformningen av Hedins tal på det stora diskussionsmötet på Cirkus i Stockholm den 14 december 1913, vilket utlysts av de socialdemokratiska kvinnornas samorganisation. »Med Bennedichs sakkunniga hjälp var det ingen konst att forma ett tal av hög rang och att det verkligen blev lyckat var hans förtjänst i högre grad än mitt.» Talet sådant det återgavs i utdrag bär omisskännliga spår av den Bennedichska säregna retoriken, som med sin pompa och tyngd, sina anknytningar till krigshistorien är av en helt annan karaktär än den mera luftiga Hedinska våltaligheten.¹

Diskussionsmötet på Cirkus anser Hedin »blev en av anledningarna till bondetåget, borggårdstalet, systemskiftet och det i hög grad förbättrade försvaret». Det följdes av nya tal på olika platser i landet, alla otvivelaktigt med starka inslag av det Bennedichska inflytandet. Största intresset knyter sig emellertid självfallet till redogörelsen för borggårdstalets tillkomst.

När det blev klart att kungen skulle taga emot böndernas planerade uppvaktning hos honom och rikta ett tal till dem, kommo Hedin och Bennedich samman för att dryfta läget. De voro redan förut överens »i minsta detalj vad de önskade och hoppades att kungen skulle säga».

I redogörelsen för sammanträffandet — som skedde den 22 januari

¹ Detta har först påpekats av fil. lic. Stig Ahlgren i hans artikel »Hedin och hans löjtnant», Veckojournalen nr 39/1951, som även finnes återgiven i Ahlgrens arbete »Frackhataren» (Sthlm 1952), s. 178 f.

1914 — 'sågs det icke uttryckligen' vem som var den egentlige inspiratorn. Mycket tyder på att det var Bennedich som dikterade och Hedin som skrev. När talet efter en del överarbetningar var färdigt visades det för Axel Rappe — av allt att döma löjtnanten — som inte hade några erinringar att göra och den 25 januari begärde Hedin företräde hos kungen med det färdigskrivna konceptet i fickan. En detaljerad redogörelse för besöket hos kungen följer. När kungen läst talet stoppar han det i sin innerficka och säger »Detta tal skall jag hålla för bönderna». Hedin fick därefter i uppdrag att gå till riksmarskalken Douglas — som sedan flera dagar tillbaka vändats över det nådiga uppdraget att åstadkomma en förlaga till det blivande talet — med besked att uppgiften var löst.

Det blev den Bennedich-Hedinska versionen som kungen med några få ändringar bl. a. på tillskyndan av prins Carl, höll den 6 februari.

Hur skall författaransvaret delas mellan de bägge medagerande? Hedins uttalanden härvidlag äro delvis motsägande. På ett ställe heter det på tal om ryktet om Heidenstams förmenta faderskap (s. 314) »Han hade ingen aning om att jag stödd på militär sakkunskap skrivit det förslag, som, med ett par obetydliga ändringar, antogs av Konungen». Man får vid bedömandet icke heller bortse från att Hedin med den lojalitet som säkerligen är en framträdande egenskap hos honom, gärna velat ge sin vän och medarbetare Carl Bennedich så mycken förtjänst och därmed ära av samarbetet, som det varit möjligt utan att träda sanningen för nära.

Kvar står dock med all tydlighet slutsatsen i det sammanfattande omdöme Hedin ger om talets förhistoria. »Sedan kungatalet på borggården ha 37 år förflutit och Carl Bennedich har varit död i tolv år. Det är därför på tiden att hans betydelsefulla insatser bli allmänt kända. Att borggårdstalet till innehållet blev ett av de märkligaste som någonsin hållits på Stockholms Slott var i *främsta rummet* (kurs. här) hans förtjänst. Utan hans oförtröttliga stöd hade jag icke kommit långt i mitt arbete för Sveriges försvar. Därför minns jag honom med oändlig tacksamhet och beundran.»

En framtida forskning kommer icke att kunna gå förbi Hedins öppenhjärtiga, generösa och av allt att döma tillförlitliga skildring av ett dramatiskt kapitel i svensk inre historia. Den utgör också på sitt sätt ett äreminne över de män som åren 1912—14 i första ledet inspirerade och ledde kampen för ett stärkande av Sveriges försvar inför det hot om ett storkrig, som de alla kände vara förestående — Sven Hedin och hans militära medarbetare Gabriel Hedengren, Carl Bennedich och Axel Rappe.

C. Kempff.

Svenska medeltida biskopssigill.

H. Fleetwood, *Svenska medeltida biskopssigill I. Ärkebiskopars av Lund sigill*, 104 s. och 23 planscher med 79 sigillavbildningar, 1951.

Sedan Harald Fleetwood lyckligt fullbordat sin betydelsefulla publikation över de svenska medeltida kungasigilln etc. har han nu börjat en i planläggning och utförande liknande publikation över de medeltida

biskopssigillen. Eftersom Bror Emil Hildebrands sigillpublikation ej går längre fram än till 1350 finns det här mycket okänt material och Fleetwoods initiativ måste därför hälsas med glädje. Man måste emellertid ur denna synpunkt beklaga att han börjat med de lundensiska sigillen. J. H. Petersens stora verk *Danske Gejstlige Sigiller fra Middelalderen*, 1886, äro dessa nämligen redan i sin helhet lätt överblickbara och det sedan dess nytillkomna materialet är tillgängligt i speciallitteraturen. Man hade under dessa förhållanden hellre sett att Lund fått vänta till sist i serien. Men det är dock i och för sig välkommet med den nya utgivningen av de lundensiska ärkebiskoparnas sigill. De fotografier efter avgjutningar som lämnas i Fleetwoods verk äro i sin objektivitet naturligtvis överlägsna de gamla teckningarna. Många av dessa fotos ha emellertid tidigare publicerats i Gottfrid Carlssons avsnitt om tiden 1289—1536 i *Lunds domkyrkas historia 1145—1945*, (1946) med så utmärkt reproduktionsresultat att bilderna här ibland förtjäna att ställas som komplement till de fleetwoodska. För stilhistoriska undersökningar och epigrafiska studier bjuda sålunda Fleetwoods bilder utmärkta utgångspunkter. Emellertid synas ej alltid reproduktionerna stå på önskvärd nivå. Det är inte sällan svårt att följa med Fleetwoods noggranna beskrivning av de liturgiska plaggens detaljer. Ibland har bildåtergivningen av ett sigill i vanlig bokillustration blivit väsentligt bättre, jämför t. ex. *archielectus Johan Wezes sigill hos Fleetwood* (fig. 71) och hos Gösta Johannesson, *Den skånska kyrkan och reformationen* (1947), s. 15.

Som i sina tidigare sigillpublikationer har Fleetwood givit noggranna uppgifter om de enskilda sigillavtryckens beskaffenhet, färg etc. Vid hänvisningar till tryckta källor saknar man till sin förvåning sådana till Lunds stiftets egna av Lauritz Weibull utgivna urkundsbok och det nya *Diplomatarium danicum*.

I personhistoriskt avseende är Fleetwood liksom beträffande kungasigillen i sparsammaste laget. Man får icke ens tiderna för de lundensiska ärkebiskoparnas ämbetsinnehav angivna och för de personliga vapenbilderna i sammanhang med beskrivningen av de enskilda vapenbilder, som förekomma på sigillen angives släktsammanhang endast i de fall då respektive ätter ha ett fast genealogiskt namn. Det synes som om allt talade för att i kommande delar större generositet i detta hänseende tillämpades. Sfragistiken bör ej vara en hermetiskt sluten vetenskap utan kontakter åt omgivande ämnesområden. Den strikta sigillografiska observans som man ibland tycker sig märka även i moderna arbeten förefaller mycket verklighetsfrämmande.

Nils Ludvig Rasmusson.

Berzelius i den sovjetryska encyklopedien.

Under åren 1926—31 utkom första upplagan av »Den stora sovjetryska encyklopedien» (*Bol'saja sovetskaja enciklopedija*) i 65 volymer, och år 1950 kom första volymen av samma verks andra upplaga, av vilken 9 volymer hunnit tryckas före 1951 års utgång. Den nya upplagan kommer, att döma av nu föreliggande jämförelsematerial, att bestå av några

tional flera volymer än den äldre, och dessutom är varje särskilt band åtskilligt omfångsrikare i den nya upplagan.

Artikeln »Berzelius» förekommer i det år 1927 tryckta femte bandet av den äldre upplagan och omfattar något mer än en spalt. Motsvarande artikel i den nya upplagan, även här band 5, tryckt 1950, upptager i det närmaste 4 spalter. Den äldre artikeln är skriven av en i övrigt obekant person vid namn A. Rabinovič, den nya är liksom flertalet artiklar i denna upplaga anonym.

I 1927 års artikel lämnas inga andra biografiska uppgifter än att Berzelius var född i Sverige, och i övrigt redogöres i största korthet för den elektrokemiska teorien, vidare framhållas atomviktsbestämningarna och deras för sin tid förvånansvärt stora noggrannhet, det stora inflytande, som Berzelius' vetenskapliga författareskap utövade på kemiens utveckling och överhuvud hans internationella betydelse. Artikeln tycks i allt väsentligt bygga på en i Odessa år 1917 utkommen rysk översättning eller bearbetning av A. Ladenburgs »Vorträge über die Entwicklungsgeschichte der Chemie» (1869, 2. Aufl. 1887), och på H. G. Söderbaums »Berzelius' Werden und Wachsen 1779—1821» (1899) samt på omtrycket i Ostwalds Klassiker (Nr 35, år 1892) av Berzelius' artiklar i Annalen der Physik åren 1811—12 om »de bestämda proportionerna».

Den anonyma artikeln av år 1950 är helt omskriven, den har utförligare sakuppgifter och innehåller dessutom ett och annat av propagandistisk art. De biografiska uppgifterna inskränka sig till några få rader om Berzelius' examina och befattningar — det lilla som säges icke fullt korrekt — samt till en uppgift att han år 1820 blev utländsk hedersledamot av Petersburgsakademien. Den därpå följande redogörelsen för hans vetenskapliga verksamhet inledes med ett allmänt uttalande, att han fortsatt Lomonosovs¹, Lavoisiers² och Daltons³ arbeten, omfattande oorganisk, organisk och analytisk kemi. Därpå redogöres ganska utförligt för Berzelius' atomteori, för hans elektrokemiska teori och för hans insatser inom den organiska kemien. Såsom slutomdöme förklaras, att han under sin långa vetenskapliga verksamhet oböjligt uppträdde till försvar för atomistiken inom kemien, och att han härigenom ådagalade en materialistisk uppfattning, som var en nödvändig förutsättning för vetenskapens utveckling. Likväl blev enligt artikelförfattaren Berzelius' materialism utan resultat, därför att han tillskrev övernaturliga krafter en avgörande roll vid bildandet av organiska föreningar. Därtill kom, att han, särskilt på äldre dagar, »metafysiskt» förkastade teorier och t. o. m. förnekade fakta, som stodo i strid med hans åsikter. På det hela taget misslyckades Berzelius i sina försök att vetenskapligt förklara de kemiska föreningarnas byggnad, och detta misslyckande berodde på otillräckligt experimentmaterial i den oorganiska

¹ M. V. Lomonosov (1711—65), »den ryska litteraturens fader», behandlade bl. a. naturvetenskapliga problem och framställde däri för sin tid originella tankar, ehuru han i det stora hela får betraktas som en talangfull popularisator» (S. Agrell i Svensk Uppslagsbok).

² Påståendet om anknytning till Lavoisier stödes av åtskilliga uppgifter i Söderbaums »Jac. Berzelius», Del 1, 1929.

³ J. Dalton (1766—1844), något äldre samtida till Berzelius, med vilken han brevväxlade, har framställt en atomteori.

kemien, på den organiska kemiens utvecklade stadium men framför allt på hans vacklande åt idealism och på den metafysiska begränsningen av hans synpunkter. Det var, fortfarande enligt artikelförfattaren, först A. M. Butlerov⁴ förunnat att genom sin teori om den kemiska strukturen lösa denna kemiens centrala uppgift.

Den specifikt sovjetryska mentaliteten framträder, såsom synes, ganska starkt i artikeln, med ryssarna Lomonosov och Butlerov infogade i sammanhanget och med slagorden materialism, metafysik och idealism såsom kryddor på anrättningen.

I en artikel av så pass betydande omfång väntar man sig en utförlig litteraturförteckning eller i varje fall några uppgifter om särskilt viktig litteratur av nyare datum, men denna förväntan blir ingalunda uppfylld. Bland arbeten om Berzelius citeras endast tre, alla ryskspråkiga, nämligen B. Menšutkin, »Kemien och dess utvecklingsbanor» (1937)⁵, en år 1937 utkommen rysk översättning av E. Hjelt, »Geschichte der organischen Chemie» (1916), samt en i tidskriften »Uspechi chimii» 1938 publicerad artikel av B. Jaffe. Den sistnämnda finnes vid närmare påseende vara översättning av ett kapitel ur Jaffes bok »Crucibles»⁶ (1. uppl. 1930). I fråga om skrifter av Berzelius citeras kollektivt »Afhandlingar i fysik, kemi o. mineralogi» (1806—18), den svenska upplagan av hans »Lärbok», hans »Årsberättelser» 1821—48 samt några enstaka arbeten, men ingenting nämnes om hans talrika bidrag i k. vetenskapsakademiens Handlingar, om de utländska upplagorna av läroboken eller om editionerna av »Årsberättelser» på tyska och franska. Av breveditioner citeras endast brevväxlingen med Wöhler (1901), men den stora brevedition, som utgivits av Söderbaum på k. vetenskapsakademiens uppdrag (1912—41, 6 band med 2 suppl.), förbigås med tystnad, oaktat den borde vara väl känd i Ryssland, enär den frikostigt distribuerats till ryska bibliotek. Om man får sätta tro till den vackra bild av det sovjetryska biblioteksväsendets utveckling, som presenteras i samma band som vår Berzeliusartikel, borde åtminstone en i Moskva eller Leningrad bosatt forskare ha lätt tillgång till aktuella litteraturuppgifter. men märkvärdigt nog tycks artikelförfattaren icke ens ha känt till ett år 1929 utkommet sovjetiskt uppslagsverk om framstående kemister, författat av M. A. Bloch. Detta arbete innehåller en tämligen utförlig artikel om Berzelius med åtskilliga uppgifter om före år 1916 utkommen litteratur, uppgifter som visserligen vanställas av felstavningar men dock för sin tid äro ganska användbara eller i alla fall betydligt värdefullare än de som lämnas i den refererade artikeln.

Arne Holmberg.

⁴ A. M. Butlerov (1828—86) utförde undersökningar över isomeriförhållandena av betydelse för teorierna om atomkedjor och kemiska förbindelsers struktur. Han utgav en lärobok i organisk kemi (tysk övers. 1868), som på sin tid hade stor betydelse. Numera synes han vara föga uppmärksamman utanför Ryssland. Jfr nästa not.

⁵ B. N. Menšutkin har utgivit flera andra vetenskapshistoriska arbeten, däribland ett om Lomonosovs skrifter i fysik och kemi (1936). Han har fränkänat Butlerov äran att ha uppfunnit det ryska uttrycket för kemisk struktur (stroenie) och förklarat, att ordet redan år 1760 använts av Lomonosov »för att beteckna atomernas anordning i molekylen». (Det i artikeln citerade arbetet finnes i k. vetenskapsakademiens bibl.)

⁶ Författaren med det slaviskt klingande namnet är infödd amerikan (Se Who's who in America).

Stockholms Handelskammare.

Ett halusekel. Anteckningar och personhistoriska minnesbilder omkring Stockholms Handelskammare 1902—1952 har W. G. Stiernstedt rubricerat den historik han författat på handelskammarens uppdrag (Sthlm 1952, 308 s.). Som titeln antyder, är framställningen mera personligt färgad än vad som brukar vara fallet med officiella framställningar över företag och institutioner. Stiernstedt har också goda förutsättningar att behandla sitt ämne på detta sätt, då han under en lång tid (1918—1948) som Handelskammarens sekreterare och senare direktör hade tillfälle att uppleva och följa kammarens arbete och utveckling.

Det rika galleriet av förgrundsfigurer inom näringsliv och finansvärld har helt naturligt fångat hans intresse. Förutom sina personliga hågkomster har han kunnat bygga bl. a. på talmannen greve Hugo Hamiltons ännu opublicerade dagbok, vilken utnyttjats som källa för en del personschildringar med politisk anknytning. De flesta av Stockholms spetsar inom industri, finansvärld och handeln från sekelskiftet passerar revy vid beskrivningen av kammarens bildande. Den växte organiskt fram ur den 1899 bildade Stockholms köpmansklubb. Initiativtagaren var grosshandlare John Josephson samt klubbens dåvarande ordförande sidenfabrikören Oscar Almgren. Efter 11 år var handelskamarinstitutionen utbyggd i hela landet och 12 handelskamrar upprättade.

I kapitlet »Några framträdande profiler» har de viktigaste personteckningarna sammanförts. Främst kommer K. A. Wallenberg, ordförande i Handelskammaren 1911—1928 med undantag för utrikesministerären 1914—1917. »Inom handelskammarens krets har ingen förr eller senare åtnjutit en så obestridd auktoritet.» En annan föregångsman är ovannämnde grosshandlare John Josephson, knuten till det 1897 grundade handelshuset Bendix, Josephson och Co., Josef Sachs, ivrigt verksam i Handelskammarens lagstiftningsutskott, där han suveränt ledde de mest subtila juridiska diskussioner. B. A. Hjorth, skaparen av exportföretaget på grundval av Primusköket, får sin karakteristik liksom Gustaf Åkerlind, chefen för Tobaksmonopolet 1929—1940, Olof Söderberg i Söderberg & Haak, Oscar Rydbeck, ordförande i kammaren 1928—1931, »erbjuden på hösten 1920 att ingå som finansminister i den de Geerska ministären». Efter Kreugerkrisens oroliga år var det dubbelt värdefullt för Handelskammaren att som ordförande förvärva Axel Vennersten.

Ett särskilt utarbetat register över Handelskammarens fullmäktige och suppleanter, revisorer samt tjänstemän samt ett allmänt personregister underlättar läsarens orientering.

P. Sg.

Genombrottstider i Bergslagen.

Genombrottstider i Bergslagen — så lyder titeln på disponent G e r a r d D e G e e r s minnesanteckningar från ett växlingsrikt liv i den svenska järnhanteringens tjänst (Sthlm 1951, 275 s.). Namnet på boken är väl valt. Innehållet utgör i främsta rummet en skildring av den hårda tid för den svenska bergslagen under 1920-talet, då sekelgamla hyttor blåste

för sista gången, då bessemerkonverternas fascinerande gnistfyverkeri på många håll slocknade för alltid och då traditionsrika bruk definitivt nedlades. Den »stora bruksdöden» gick härjande fram. Men det var under samma tid som rationalisering och koncentration skapade viktiga förutsättningar för en ny industriell blomstring, som en sundare industrifinansiering genomfördes och som framför allt en oäad social utveckling inleddes för den svenska bruksarbetarklassen. De Geers bok är i främsta rummet ett icke oväsentligt bidrag till svensk ekonomisk och social historia under ett betydelsefullt tidsskede.

Gerard De Geer föddes och uppfostrades på det ännu strängt patriarkaliskt styrda Hasselfors i Närke, där fadern, bruksdisponenten, egenhändigt bestraffade unga bruksarbetares förseelser med spöslitning. Gerards första bruksanställning skedde 1915 vid Domnarvet, då det ännu hörde till god ton, att de unga bruksingenjörerna skulle övertidsarbeta en à två timmar varje dag efter den ordinarie arbetstidens slut, kl. 7 e.m. Helst borde de visa sin flit och sitt intresse med att besöka kontoret även ett par timmar på söndagsförmiddagen. Den unge ingenjören De Geer hade emellertid i många avseenden sitt huvud för sig, trivdes ej med den ledning, som trädde till i slutet av kriget, och accepterade därför omkring 1920 erbjudandet att bli disponent för Nyhammars bruk. Han blev nu chef för ett företag på ruinens brant, och skildringen av de utvägar man måste söka för att uppskjuta den oundvikliga bankrutten, är både intressant, roande och — chockerande. Det hela gick i vigilansens tecken med lättvindigt givna bankkrediter. Sedan följde en tid för De Geer som disponent för Kloster Bruks AB med Långshyttan, Stjärnsund och Fors. I avsnittet härom skildras Svenska handelsbankens djärva initiativ att slå tillsammans Kloster och några andra mellan-svenska järnverk, som var för sig icke kunde klara krisen, till ett företag, den s. k. Brukskoncernen, numera Fagersta bruks a.b. De Geers namn är ju dock särskilt knutet till Lesjöfors bruk, som han förvandlat från ett i mångas ögon dödsdömt bruk till ett modernt, lönande industriföretag. Även här upptar kampen med de svåra ekonomiska kriserna och de ofta förödmjukande kreditförhandlingarna med bankerna ett stort utrymme.

»Genombrottsår i Bergslagen» är som framgått inte ett memoarverk i vanlig mening; författaren själv och hans familj skymtar ibland ganska sparsamt. Av de rent personhistoriskt lagda kapitlen äro »Resor», »Militärtjänst», »Politik» och »Romantik» mindre märkliga; kapitlet »Politik» är snarast en besvikelse. Den liberale riksdagsmannen De Geers största framgång på den politiska banan är, att han vann riksdagens riksmarsch 1941 genom att med en viss »trängning» kompensera Ovanmyras inkorrekt »lappglid». I övrigt är det företrädesvis tullstriderna, som kommenteras.

Avsnitten om barndomen på Hasselfors, där uppfostran skedde enligt den brutala s. k. Stjärnholmsprincipen, skildrad i Louis De Geers »Minnen», och om bergslagslivets rytm äro goda kulturskildringar. Åtskilliga industrimän skymta i framställningen, förutom fadern, sedermera landshövdingen friherre Fabian De Geer t. ex. Carl Sahlin på Laxå, Erik Johan Ljungberg och Ivar Olsson i Bergslaget samt den siste herren

till Ludvika bruk, häradshövding Carl Roth. Ett personregister ökar användbarheten av boken.

A. Kw.

Kurt Belfrages memoarer.

Ett memoirverk av helt annat slag än De Geers minnesanteckningar är den numera avlidne börsdirektören Kurt Belfrages *Mitt livs hausse och baisse* (Stockholm 1951, 313 s.). Det är en levnadsskildring av traditionell typ, där vi få lära känna författarens släkt och familj, barndomsår, Sturm- och Drangperiod, studieår, manngärning, hobbies etc. Det är en kultiverad, konservativ men tolerant, livserfaren gammal herre, som på ett älskvärt sätt berättar om burgen småstadsmiljö, litteratur-, musik- och teaterintressen, studentår i Uppsala och i kejsarstaden vid Spree, societetsbröllop i Wien, Rotarykongresser och Oskar II:s likfärd. Av allmännare intresse äro givetvis avsnitten »Som chef för Stockholms fondbörs» och »Hur det gick till på Stockholms fondbörs». Belfrage var ju vår förste börsdirektör och tjänade fondbörsen i nära tre decennier. Några hemligheter av vikt avslöjar han dock inte. Vid sidan av sin krävande tjänst hann Belfrage med sidointressen i otrolig grad. Han var sedan sin ungdom aktivt verksam i folkbildningsarbetet, blev en förgrundsfigur i folkdansrörelsen, var bl. a. ordförande i landstormens garantförening, flitig Rotaryman, handelslärare, läroboksförfattare m. m.

A. Kw.

Regementshistoriker.

På senaste tiden ha några regementshistoriska arbeten utkommit, som äro väl förtjänta av den personhistoriskt intresserade allmänhetens uppmärksamhet. Under medverkan av officerare och underofficerare vid regementet har f. d. överstelöjtnanten Erik Zeeh utarbetat en ny upplaga av *Kungl. Värmlands regementes historia* (Karlstad 1951, 514 s.). Den första upplagan av detta arbete, författad av generalmajoren C. O. Nordensvan, har härmed fått ett värdefullt komplement. Arbetet innehåller bl. a. en återblick på regementets äldre historia intill år 1911, då Nordensvan slutar, vidare ett särskilt kapitel med en intressant utredning om regementets fanor samt flera avsnitt behandlande de senaste 40 åren, bl. a. beredskapstiden 1939—1945. Här skall särskilt framhållas den del av arbetet som består av levnadsteckningar över regementets officerare, underofficerare och likställd civilmilitär-personal. Hedern av denna del av verket tillkommer f. d. kaptenen C. R. Alstermark. Han har för tiden t. o. m. 1910 i viss utsträckning reviderat biografierna i Nordensvans arbete. Då ej något varit att tillägga ha endast namn och ett klargörande årtal medtagits (med undantag av regementscheferna, vilkas biografier i stort sett avtryckts). För tiden 1911—1950 ha tillkommit nya biografier, och det är på dessa som tyngdpunkten i detta arbete ligger. Biografierna förefalla att vara omsorgsfullt utarbetade och prydas som regel av goda porträtt.

* * *

F. d. majoren Folke Rudelius har i år utgivit första delen av sitt omfattande arbete *Kalmar regementes personhistoria 1623—1927*; den nu utkomna delen går t. o. m. år 1799 och innehåller utförliga biografier över officerare och med dem likställda (Norrköping 1952, 476 s.; pris för båda delarna häft. 50: — kr., inbundna 75: — kr.; arbetet, som ej är tillgängligt i bokhandeln, kan erhållas genom hänvändelse om subskription till major N. Dandenell, Arméstaben, Stockholm 90). Med allt skäl kan man här tala om en författares livsverk. Alltsedan Rudelius för 45 år sedan i Personhistoriska samfundets skriftserie publicerade sitt arbete om Kalmar regementes chefer 1623—1907 har han — med längre och kortare avbrott — genom intensiva och djupgående forskningar förberett det nu utkomna arbetet. Det bör betonas att förf. öst ej blott ur de offentliga arkiven utan också ur privata släktarkiv.

Det är en kavalkad av brokiga levnadsöden som passera revy i Rudelius' bok. Åt alla, fältmarskalkar likaväl som fänrikar, ägnar förf. samma livfulla intresse. I de flesta fall har han vid sidan av tjänsteförteckningarnas torra data kunnat ge en belysande karakteristik, stundom svålla biografierna ut över flera sidor.

Först i raden kommer Patrick Ruthwen, en av de talrika skottar, som i början av 1600-talet sökte sin lycka i tjänst hos Gustav II Adolf. Han blev inte den siste utlänningen i Kalmar regementes officerskår. Det främmande inslaget spelade där en stor roll 1600-talet igenom. Vi möta namn som King, Drummond, Muschamp, Irving, Barclay, Balfour, Hepburne för att bara hålla oss till skottarna. Längden kan drygas ut med många andra både skotska, holländska och franska namn. Det är självklart, att detta utländska inslag måste ha skänkt regementet en särskild prägel och med tanke på t. ex. skottarnas krigsduglighet också en särskild styrka. Anmärkningsvärt är att så få av dessa invandrare blevo bofasta i Småland; i regel möter man inte namnen många generationer.

Vad här sagts får inte skymma bort betydelsen av det inhemska, ofta utpräglat småländska inslaget, som naturligtvis dominerade officerskåren. Den sociala blandningen var genomgående markant. Adelsmän och ofrälse samsades väl vid varandras sida. Ståndsblandningen var ganska kraftig. En och annan officer var född i ett soldattorp eller hade börjat sin bana som indelt knekt. Det gäller inte bara om den för sin originalitet ryktbare regementschefen generalmajoren Carl Magnus Klingström utan också om flera av hans officerskamrater. Påfallande äro också de många gånger nära släktförbindelserna mellan officerare och underofficerare. En av 1800-talets mest kända chefer för Kalmar regemente, generalmajoren Pehr Samuel Wilhelm Björkman, var son till en av regementets underofficerare. Det är därför säkerligen ingen tvekan om att Lars Tingsten har fullt rätt, när han i sina Hågkomster dementerar ett rykte om honom själv att det var hans egenskap av sergentson som skulle ha hindrat honom från inträde i Kalmar regementes officerskår.

Den nu utkomna delen omspanner som nämnts tiden 1623—1799. Det är naturligt att biografierna för denna epok mycket handla om krigiska bedrifter och äventyr. Vad som emellertid väl så mycket tilldrar sig

intresse i Rudelius' stora arbete är vad han har att förtälja om officerarnas och deras familjers liv och leverne i den fredliga vardagen. Man kan säga att han i biografiernas form har skänkt oss en hel regementshistoria — det bör f. ö. understrykas att förf. inledningsvis tecknar huvuddragen av regementets uppkomst och äldsta historia. Vi få veta oändligt mycket om hur officerarna inrättade sig på sina boställen, om deras tjänstgöring på möten och kommenderingar, deras avlöningsförhållanden, inbördes mellanhavanden, familjeliv, och sist och kanske inte minst få vi trista inblickar i änkornas betryck och kamp för sitt uppehälle. Det är en väsentlig del av gamla Småland som här rullas upp, och skildringen får färg och must lika mycket av citaten ur gamla brev och handlingar som av Rudelius' egen förnäma stilkonst. Med stora förväntningar motser man nästa del av arbetet.

Bertil Broomé.

Dess trohet trotsar döden.

Den finländske filosofiprofessorn Rolf Lagerborg har i en studie över ett älsklingstema i vårt östra grannlands hävdateckning, nämligen den svensk-finska statens förvittringsprocess före 1809, samlat en mängd personhistoriskt material, som han belyser främst från moral-filosofiska utgångspunkter. Resultatet har i sin medvetna subjektivitet blivit något mycket olik vad modern historisk metod brukar prestera. Bokens titel *Dess trohet trotsar döden* (Helsingfors 1950. 251 s.) och den därunder satta vignetten med ordet »Fäderneslandet» ovan de tre kronorna och Finlands vapen kan kanske synas överraskande, ty när man öppnar boken så träder det fram ett galleri av lands- och högförrädare, åt vilka författaren också utfärdar kraftigt sänkta politiska sedebetyg med åtföljande vanfrejd inför historien. Men trots att han sålunda velat hålla domedag över sådana, vilkas trohet inte trotsat döden, är bokens titel inte ironiskt menad. Ty bakom de färgstarka avantscengestalterna skymtar i fonden det Finland, det kulna och fattiga, som Runeberg besjungit, och vars trohet mot den svenska kronan verkligen trotsade döden. Det är ett faktum, som numera står obesträtt i såväl finsk som svensk forskning på båda sidor Bottenhavet, och det är denna trohet, som är författarens ideal.

Men av vilka män i Finland spanns det aktiva förräderiets trådar? Utan tvivel kom de främst från herremannaklassen med ett och annat särdeles kvalificerat prästerligt-borgerligt inslag t. ex. Krookarna, som med sin dragning åt stämplingar österut under denna tid i framställningen har något lika odiöst över sig som kom att vila — f. ö. högst oberrättigat — över den Jägerhornska ätten. Förf. använder enligt tidens språkbruk stundom termen »finskt nationell» om dessa i språk och seder äktsvenska junkrar. Detta skikt tillhandahöll ockupationsmakten under »lilla ofreden» en kader av samarbetsmän, som i några fall t. o. m. underlättade rysk sjökrigföring mot Sveriges kust, och vilka undgick diskriminering blott till följd av direkta stipulationer i fredsfördraget 1743.

Det är givetvis många skiftande motiv och dunkla krafter, som bryter sig mot varandra i det östanifrån inspirerade undermineringsarbetet

i Finland under frihetstid och gustaviansk tid. Författaren har knappast mäktat klarlägga detta spel i stort eller att differentiera sitt klientel. Men det finns givande personhistoriska porträtt, särskilt sådana som är ägnade att belysa förräderiets psykologi hos några enskilda, moraliskt urspårade individer, för vilkas öden författaren kan sätta ens fantasi i rörelse, nästan som om det vore fråga om ett persongalleri i en släktroman. Dessa människooöden spelas upp mot de djupare strömfåror i tiden, sådana som självständighetsrörelsen i Finland eller partivendettan i ständerväldets Stockholm och i samband med den senare träder t. ex. sådana män som de båda hovrättspresidenterna och mössledarna Samuel Åkerhielm och Adam Fredenstierna fram.

I en annan utblick mot rikshistorien diskuterar författaren Anjala-förbundet, där han i sina teser följer bl. a. Malmanen-Creutz och Fryxell i partitagandet mot en lagbrytande konung, men han skiljer agnarna från vetet — riksförrädarna från de konstitutionalistiskt principfasta office-rarna. Tag t. ex. Jägerhornarna! Där är inte blott svärmaren Johan Anders, i författarens ögon mindre tillräknelig, och den dystre Svea-borgsförrädaren Fredrik Adolf utan också den lysande gustavianske krigaren Georg Henrik, som liksom de flesta av sin släkt ingalunda ville veta av vare sig Anjala- eller självständighetsidéer.

Mellan de forna självständighetsmännen och kollaboratörerna från 1809 går en uppenbar skiljelinje. De förra hade med sina idéer om »finska nationen» huvudsakligen spelat ut sin roll, medan de senare troligen utgjorde flertalet ståndspersoner, som utan allt för stor självövertvinnelse hade resignerat inför den ryska makten. Som en bakgrund uppställer författaren i likhet med åtskilliga konservativt inställda författare före honom Napoleontidens kosmopolitism och bristande sinne för historiska statssammanhang. När Europa 1813 reste sig i nationell pånyttfödelse hade en gränspåle passerats i världsutvecklingen och urladdningen renat atmosfären.

Sven Åstrand.

Henry Kellgrens krigsårsminnen.

Sex krigsår i Skölds skugga var den lovande titeln på de minnesbilder som den förutvarande chefen för Försvarets kommandoexpedition Henry Kellgren publicerade hösten 1951 (Saxon och Lindströms förlag, 207 s., kr. 14: 50). Man hade anledning att vänta att förf., som i många år suttit på en utmärkt observationsplats i Försvarsdepartementet, skulle ha mycket intressanta och upplysande ting att förtälja från en händelserik tid. Så har dock icke blivit fallet. För det första är porträttet av huvudpersonen, krigsårens försvarsminister Sköld, i vars »skugga» förf. enligt självvald formulering dvaldes, icke övertygande. Synvinkeln på honom har på något sätt blivit för skev. Perspektivet är liksom ansatt underifrån. Sköld framställs som en i de flesta situationer oslipad och föga älskvärd gåpåare; kärvheten överexponeras till att te sig som minst sagt bufflighet. Skölds enligt framställningen rikliga användning av kraftuttryck markeras i onödan. Reproducerade på papperet te

de sig mera stötande än vad de antagligen voro när de en gång fälldes. Även här sker en överbetoning av särdrag, som gör helhetsbilden av personen missvisande. Att Sköld gjorde stora, allmänt erkända insatser för svensk upprustning under världskriget visste man förut. Kellgrens framställning lägger intet nytt till den bilden. Inte heller förf:s mångomtalta kontakter med de tyska myndigheterna får någon ny belysning utöver den som gavs i Utrikesdepartementets år 1946 publicerade akt-samling »Förbindelserna mellan chefen för lantförsvarets kommando-expedition och tyske militärattachén i Stockholm 1939—1945». På denna punkt har den kritik Kellgren tidigare utsattes för upprepats och kan här förbigås.

Förf. har vid framläggandet av sina minnen icke i större utsträckning kunnat anlita minnesanteckningar. Enligt hans egen utsago upptar hans dagbok från den behandlade tiden i huvudsak endast data för luncher, middagar och cocktailparties, dit hans tjänst förde honom. Det är därför icke ägnat att förvåna att i flera fall uppgifter blivit svävande och in-exakta liksom bedömningar felaktiga. Av dessa skäl måste framställningen tillmätas föga värde ur historisk synpunkt.

En uppgift förjånar dock att annoteras. Det återopades på sin tid i samband med diskussionen om Kellgrens mellanhavanden med tyske militärattachén ett yttrande som skulle sammanfatta de svenska myndigheternas allmänna direktiv i detta avseende »Håll honom för f—n vid gott humör». Kellgren upplyser nu att formuleringen i fråga gjordes av avdelningschefen i utrikesdepartementet Staffan Söderblom.

Den personhistoriska forskningen synes likaledes ha föga att hämta ur framställningen. De personomdömen som fällas äro i regel vänliga men ytliga. Boken avslutas med en rad utförliga karaktäristiker av de utländska militärattachéer, som tjänstgjorde i Stockholm under det senaste decenniet. Även här dominerar älskvärdheten, men föremålen kunna knappast — om man undantar tyske militärattachén, generallöjtnant von Uthmann, och någon till — sägas ha varit så betydande personligheter, att beskrivningen av dem förtjänar något allmännare intresse.

C. K.

Daniel Tiseliuss.

F. d. läroverksadjunkten Elias Tiseliuss har utgivit ett arbete över sin frände *Daniel Tiseliuss. En kulturbild från tidigt 1700-tal* (Uppsala 1951, 149 s.). Daniel Tiseliuss var född 1682 och dog 1744 som kyrkoherde i Hammar i Närke. Han har gjort sig ett känt namn både som själasörjare och som en mångsidigt humanistiskt och naturvetenskapligt intresserad lärare, även om hans vetenskapliga insats kritiserades av Linné (se B. Hildebrand i Vetenskapsakademiens historia.) Mest bekant har han blivit genom sin bekanta beskrivning av Vättern. Förf. har givit en klagörande och väl avvägd bild av Tiseliuss' släktmiljö (modern hette Hallman och han var kusin till skalden och historieforskaren Johan Göstaf Hallman) och hans talrika lärda förbindelser, bland vilka Erik Benzeliuss d. y. intog främsta rummet.

B. Bl.

Svenskar i Nordamerika.

En av de mest intresserade i utforskandet av personalia rörande de svenska emigranterna till U. S. A. är den i år till amerikanska ambassaden i Stockholm återbördade dr Nils William Olsson. I *The Swedish Pioneer* 1951 har han publicerat en liten uppsats *Swedish Enlistments in the U. S. Army before 1851* (32 s.). Olsson har ur handlingar i The Adjutant General's Office i National Archives i Washington fått fram namnen på en rad svenskar som gått i amerikansk krigstjänst. I viss utsträckning har förf. kunnat komplettera namnuppgifterna med åtskilliga personhistoriska data hämtade ur hans stora biografiska samlingar. Man får hoppas att Olsson skall bli i tillfälle att publicera ytterligare bidrag till de svenska emigranternas historia. I detta sammanhang kan också påpekas det stora värde som överhuvudtaget ligger i dylika samlingar rörande svenskar i främmande länder.

B. Bl.

Vetenskapsakademiens levnadsteckningar.

I serien *Levnadsteckningar över K. Svenska Vetenskapsakademiens ledamöter* ha under år 1951 utkommit följande minnes- och levnadsteckningar: Nils Rosén von Rosenstein (f. 1706, † 1773) av Gunnar Holmgren, överdirektör Axel Olof Gavelin (f. 1875, † 1947) av Percy Quensel, professor Carl Arvid Lindström (f. 1866, † 1944) av Ragnar Liljeblad och Pehr Kalm av Carl Skottsberg. Sistnämnda biografi på närmare 300 sidor, som är en något fylligare framställning av Kalms liv och verk än den minnesteckning av Skottsberg som ingår i Vetenskapsakademiens årsbok 1950, är grundad på omfattande källforskningar och ger en initierad på talrika citat ur Kalms brevväxling med bl. a. Linné och den faderlige gynnaren vicepresidenten frih. Sten Carl Bielke på Löfstad (f. 1709, † 1753) grundad bild av den berömde amerikaresenären och åboprofessorn.

Släktböcker.

I den ganska vildvuxna flora av genealogiska arbeten som under de senaste åren sett dagen finner man med tillfredsställelse en serie, som i hög grad bär vederhäftighetens prägel. Det gäller *Nya svenska ättartal* utgivna av den energiske och i arkiven välorienterade skriftställaren John Bernström. Tre nummer av serien — som f. ö. utmärks av en sober och förnäm typografi — ha sett dagens ljus, behandlande släkterna Westerberg från Noraskog (1947); Sundström från Vindö (1948) och Öberg från Araslöv (1949).

* * *

Efter föranstaltande av släktföreningen Bexelius har utarbetats en släkthistoria med tabeller *Släkten Bexelius* (Sthlm 1950, 50 s.). Volymen består av en av f. d. förste sekreteraren vid riksheraldikerämbetet Johan Kleberg verkställd utredning om släktens ursprung (från byn Innanbäcken i Nederkalix socken i Norrbottens län) och ett antal släkt-

tabeller, som till största delen också upprättats av Kleberg. Släkttabellerna upptaga även första generationen av ättlingar på kvinnolinjen. Arbetet präglas av vederhäftighet och en smakfull utstyrsel.

* * *

Govert Indebetou publicerade 1908 i Uggla—Ljungfors, Svenska släkten en genealogi över den från Hamburg härstammande släkten Engelke. När nu en av släktens yngre medlemmar amanuenssen Fredrik Engelke låtit utge ett utförligare arbete om släkten (*Släkten Engelke. Personhistoriska anteckningar och data*, Linköping 1950, 216 s.) anknäyer han till Indebetous genealogier, som kompletterats för tiden efter 1908, men lämnar samtidigt utförligare biografier över åtskilliga av släktens medlemmar. Han har för detta ändamål kunnat lita till ett tydligt ganska fylligt släktarkiv, som går tillbaka till 1600-talet och bl. a. består av självbiografiska anteckningar av flera släktmedlemmar. Särskilt böra i detta sammanhang nämnas de av författaren flitigt utnyttjade släkteminnen, som nedtecknats av hans farfars far, tullförvaltaren Clas Engelke (f. 1814, † 1901). Det är givet, att en släktbok, som rymmer levnads-teckningar över sådana inbördes olika personer som t. ex. klädesfabrikörerna Otto och Daniel Engelke samt teckningsläraren och herrnhutaren Fredrik Engelke ej kan undgå att fångsla en personhistoriskt intresserad läsare, i all synnerhet som den framträder med en prägel av pålitlighet och sympatisk anspråkslöshet¹.

* * *

Släktföreningen Uggla har för att publicera resultat av inventering av ännu bevarade släkteminnen och utforskandet av enskilda släktmedlemmars öden startat en skriftserie, *Skrifter utgivna av släktföreningen Uggla* (1—3, 1949—1951). Vi finna häri en mycket lovvärd idé och man kan ej annat än gratulera släktföreningens ordförande och häftenas författare överste Allan Uggla till initiativet. I häfte 1 skildras bröllopet på Stola i Västergötland den 1 maj 1647 mellan majoren Hildebrand Claesson Uggla och Maria Göransdotter Ekeblad, i häfte 2 avtryckas översten Claes Claesson Ugglas (f. 1615, † 1678) personalia och i häfte 3 publiceras några inventarieförteckningar från ett par släktgårdar i Västergötland vid 1500-talets mitt.

B. B.

Dansk genealogisk bibliografi.

För en forskare som önskar vägledning i dansk genealogisk litteratur rekommenderas den av Frederiksberg Kommunebiblioteker utgivna *Katalog over genealogisk Samling* (Frederiksberg 1944, 99 s.; Tillæg 1. April 1944—31. December 1950, Frederiksberg 1951, 52 s.). Med hjälp av registren i dessa båda volymer får man hänvisning till de genealogiska arbeten i vilka ett stort antal danska släkter äro behandlade.

¹ Det kan påpekas, att den av förf. delvis oidentifierade bagaren Josef Fors(s)berg senare blev en känd affärsman i Växjö, där han var bagare och källarmästare samt handlande och avled den 30 dec. 1857. Han var även amatörarkitekt. (Meddelande av docent B. Hildebrand).

Finländsk personhistorisk bibliografi.

I Helsingfors universitetsbiblioteks skriftserie har utkommit en bibliografisk förteckning *Personskrifter hänförande sig till Finland 1562—1713. I. 1562—1649* (Helsingfors 1951, 112 s.). Utgivare är *Toini Melander*. Bibliografin innehåller en förteckning över under de angivna åren utgivna personskrifter, kända genom originalexemplar eller bibliografiska meddelanden, som tryckts på finländska tryckerier eller på andra tryckerier på finska eller som av andra skäl ansetts böra räknas till den finska nationallitteraturen. Vi finna här predikningar, personalier, inbjudningsskrifter och lyckönskings- och kondoleansskrifter på vers och prosa. För den biografiska forskningen är arbetet av stort värde, och man har stora förväntningar på fortsättningen och ett generalregister.

Stockholmspräster.

Komministern i Engelbrekts församling *John Nilsson* har samlat sina minnesanteckningar till prästmötet i Stockholm hösten 1951 i en volym *Präster från stift och storstad* (Sv. kyrkans diakonistyrelses förlag 1951, 180 s. Pris kr. 10: —). Bland de framstående prästmän som här ägnas ofta ganska utförliga biografier märkas *Valdus Bengtsson*, *Gustaf Bokander*, *Carl Edquist*, *Ernst Klefbeck*, *Oscar Krook*, *Johannes Lindgren*, *Jonas Lindskog* och *Erik Wijkmark*. Prästerna skildras både i sin ämbetsutövning och privatim, och det har i många fall lyckats förf. att skänka oss ovanligt levande porträtt.

Tidskriftsöversikt.

Dædalus. Tekniska museets årsbok 1952 har flera värdefulla personhistoriska bidrag. Där publiceras *Eli F. Heckschers* anförande om *Christopher Polhem* och hans tid på *Polhemsdagen* den 30 augusti 1951. *Hans Hylander* skildrar utförligt »tre mekaniska bröder», *Jakob*, *Johan* och *Abraham Eurenus*, verksamma i senare hälften av 1700-talet, de båda sistnämnda vid *Trollhätte kanalverk*. Här får man utförliga inblickar i striderna om detta stora arbete. *Gösta Bodman* refererar slutet på *Sven Rinmans* reseanteckningar 1746—1747 (fortsättning från tidigare årgångar). Av stort intresse är *Gertrud Bergmans* biografi över den i olika sammanhang kände styckgjutaren överstelöjtnant mekanikus *Charles Apelquist* († 1824). Smärre meddelanden lämnas av *Inga Lindskog* om amiralitetsmedicus *Arvid Faxé* (f. 1733, † 1793) och hans stenpapper samt av *Sten Lundwall* om urmakaren på *Stjernerund* *Jacob Magnusson Dahl* († 1772).

Fataburen. Nordiska museets och Skansens årsbok 1951 består till en stor del av bidrag, som anknyta till museets förvärv av *Svindersvik*. *Karin Forsberg* skildrar gårdens ägare (*Johan von Swinderen*, † trol. 1678, och hans anhöriga; familjerna *Grill* och *De Geer*; grosshandlare *Gustaf Westerberg*, † 1812) och i en särskild uppsats dess mest berömda innehavare, *Claes Grill*. *Nils Afzelius* redovisar i en artikel *Bellmans*

familjebibels öden genom autografsamlares händer och Olof Byström ger några bilder av samme skald i kretsen kring arkitekten Eric Palmstedt. Gösta Berg redogör för ett konstnärligt betydelsefullt porträtt av målaren Per Nordqvist föreställande en allmogekvinna Böret Gregersdotter (f. 1722, † 1804) från Köla i Värmland. Sten Lundwall redogör för länsman Mats Ersson Normans i Mora dagboksanteckningar från 1670-talet. I årsboken finnas nekrologer över intendenten Gotthard Gustafsson, f. 1902, † 1950 (av Andreas Lindblom) och fil. dr Sune Ambrosiani (av Sam Owen Jansson). — Samma årsbok 1952 innehåller bl. a. en uppsats av Andreas Lindblom om det banérska familjesmycket från slutet av 1500-talet, som numera överlämnats till museet. Albert Eskeröd ger en skiss av den betydande jordbruksreformatorn Carl Georg Stjernsvärd på Engeltöfta (f. 1767, † 1825). Erik Andrén visar med ledning av ett par lyckliga arkivfynd (Johannes Loccenius' »Brevis descriptio Svetiæ» i Kungl. biblioteket och en planritning till Salsta i Skoklosters arkiv) att Salsta slott byggdes under ledning av arkitekten Mathias Spihler, sedan man frångått en plan av Nicodemus Tessin d. ä. En uppsats av Rut Liedgren om Hazeliushuset i malmgårdsmiljö innehåller bl. a. ganska utförliga självbiografiska anteckningar av fröken Emelie Carger (f. 1815, † 1916), dotter till kryddkramhandlaren Henric Robert Carger, som ägde malmgården Henriksdal vid Surbrunnsgatan i Stockholm, där Artur Hazelius' födelsehus utgjorde högra flygeln. Sigurd Wallin skildrar konstnärsfamiljen Kylberg på Sätenäs vid Väneren. Kersti Holmquists studie om matbestick i rokokko sysslar bl. a. med guldsmiderna Isac Trybom och Carl Gideon Renander. Andreas Lindblom har tecknat en varmhjärtad minnesruna över överdirektören Viktor Almquist.

Forum Navale. Skrifter utgivna av Sjöhistoriska Samfundet Nr 10 (1951) innehåller bl. a. en uppsats av Axel Paulin om Skeppet Fortunas expedition till »Wilda Kusten af Södra America» 1731—1732. Framställningen är framför allt grundad på den av Paulin återgivna rapporten av fartygschefen Laurentz Brander. Inga Lindsdögs undersökning rörande amiralitetssjukhuset i Karlskrona genom tiderna sysslar i stor utsträckning med amiralitetsläkarna där och tilldrar sig därigenom stort personhistoriskt intresse.

Föreningen Gamla Halmstads Årsbok 1951 innehåller ett par betydelsefulla urkundspublikationer: Halmstads dombok 1680 med personhistoriska kommentarer utgiven av Märta Hähnel och Halmstads kyrkas annotationsbok 1711—1713 befordrad till trycket av Sven Granlund. Vidare återges utdrag ur Ernst Wigforss' tryckta minnen. Ragnar Mogren lämnar några inblickar i Halmstads skolas historia under senare delen av 1800-talet, och i anslutning därtill publiceras några skoltal av den märklige klassikern rektor Hans Ferdinand Hult. Av personhistoriskt värde äro skomakaremästaren C. F. Sandbergs minnesanteckningar om skomakare i Halmstad. Ett rikt bildmaterial med stark biografisk prägel redovisas slutligen i årsboken.

Historisk tidskrift 1951 innehåller bl. a. följande uppsatser med person-historisk räckvidd: Einar Carlsson om Erik Dahlbergh och övergången av Stora Bält; Henning Sollied om en okänd svensk kungadotter (Erik Knutssons dotter Sofia Eriksdotter, f. omkr. 1214, † 1241, g. m. Henrik III Borwin, herre av Rostock); Per-Erik Brolin, Ståndsutjämningen som historiskt problem; Anton Blanck, C. G. Nordin om Geijers »Sten Sture»; Sven Ulric Palme, Ett Napoleonbrev om Bernadotte; Einar Hedin om skandinaviskt samarbete på sjöförsvarets område 1861–63 (Ludvig Manderström, Henning Hamilton, B. J. E. von Platen); Sam Clasons brev under bondetågskrisen, publicerade av Torvald Höjer; Birger Steckzén om svenska källskrifter i Storbritannien; Karl XI:s almanacksanteckningar 1696, publicerade av Erik Abrahamson; Birger Sallnäs, Några reflexioner med anledning av ett arkivfynd (utdrag ur och avskrifter av brev mellan Carl Fredrik och Ulrik Scheffer 1751–1758, påträffade i British Museum i London).

Historisk tidskrift för Finland 1951 innehåller bl. a. ett par viktiga bidrag av utgivaren professor Eric Anthoni: »Det finländska frälsets upphov och sammansättning» och »Kring Finlands medeltida riksråd». Anthoni har också lämnat ett meddelande om Finckeätternas äldsta släktled. Sven-Erik Åström diskuterar förhållandet mellan Thorsten Rudenschiöld och Uno Cygnæus (jfr ibid. en uppsats i anslutning härtil av Albert Wiberg om Uno Cygnæus i Uppsala år 1858). Nämnas kan även ett meddelande av Eino Jutikkala om Hindrick Hindersson, den nyländske talmannen för bondeståndet vid 1680 års riksdag.

Hylltén Cavalliusföreningens årsbok 1951 innehåller bl. a. en ganska utförlig uppsats av Martin Sjöstrand »Prosa på Östrabo» med åtskilliga nya bidrag till Esaias Tegnér och hans son Lars Gustafs biografier. Av stort intresse är en av Folke Svedenfors publicerad tullräkenskap från Sunnerbo 1607–1608, avseende till Danmark utförda produkter från gränshäradet. Johan Nilsson skildrar en känd småländsk lantbyggmästare Per Svensson i Västra Torsås (f. 1800, † 1875).

Jämten 1951 har ett rikt och omväxlande innehåll. Bl. a. märkas uppsatser av P. Jacobsson om den förste läkaren i Ström (doktor J. L. C. Strandberg, f. 1821, † 1882), av Olov Gunnarsson om svärmeriet i Lillhärdal (bl. a. om komministern i Sveg Mårten Thunborg, f. 1719, † 1775), av Gustaf Thalín om skiftet i Kjösta och släkten Montelius (bl. a. häradshövdingen Johan Montelius, f. 1771, † 1848, och hans son Karl Montelius, f. 1816, † 1893; jfr Örnberg, Svenska ättartal, 8, 1892, s. 290). Oloph Odenius publicerar och kommenterar generalguvernören Otto Vellingks (f. 1649, † 1708) i krigsarkivet förvarade rapport rörande en militär rekognoscering i gränstrakterna mellan Jämtland och Norge, härrörande från tiden mellan 1687 och 1693. Åtskilligt personhistoriskt material innehåller Allan Nilssons uppsats om kronoboställen på Frösön.

Jämtlands läns Biblioteks årsskrift 1951 innehåller avslutningen på de i årsskrifterna 1933, 1948 och 1950 intagna översikterna över det stora släktarkivet för familjen Adlersparre, som i flera omgångar donerats

till biblioteket och som hänför sig till flertalet av släktens äldre medlemmar.

Kalmar län. Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård 1951 innehåller några av Manne Hofrén författade bilder ur emigrationens historia i anslutning till en utställning i Kalmar ävensom en uppsats av Brita von Zweigbergk om emigrationslitteratur i Kalmar centralbibliotek. Ann-Sofi Schotte-Lindsten har utgett och kommenterat en av sedermera brukspatronen på Storebro assessorn Claes Henrik Fries (f. 1778, † 1849) vid 13 års ålder författad dagbok från en färd på Öland som han 1792 företog i sällskap med dåvarande kalmarbiskopen M. G. Wallenstråle. Manne Hofrén beskriver timmerkyrkan i Frödinge. — Samma årsbok 1952 innehåller bl. a. en utförlig av Manne Hofrén författad redogörelse för sjöfart och skeppsbygge i Kalmar län med ett stort antal personhistoriska notiser rörande sjökaptener och skeppsbyggare. Instrukтив är Fredric Rudbecks lilla studie om ortvåpen.

Karolinska förbundets årsbok 1951 innehåller bl. a. följande uppsatser: Arne Forssell, Erik Dahlberghs relation om tåget över Bält. Några textkritiska synpunkter; Ingel Wadén, Till frågan om författarskapet till de Bondeska anekdoterna; Alf Åberg, Rutger von Ascheberg och tillkomsten av den karolinska armén. Sven G. Haverling har upprättat en bibliografi över artiklar m. m. införda i Karolinska förbundets årsböcker 1936—1950.

Årsboken *Kulturen* 1951 är främst ägnad åt keramik men har också några personhistoriska inslag. I ett kortfattat meddelande berörs kruk-makarfamiljen Ringberg i Sölvesborg och i en längre uppsats av William Karlson om kakelugnar får man åtskilliga notiser om kakelugnsmakare. Med stort nöje läser man de sidor Joh. Fr. Lundberg ägnat några minnesbilder från 1860-talets Lund.

Kyrkohistorisk årsskrift 1951 innehåller bl. a. en studie av Martin Gidlund om Carl Gustaf Nordins kyrkliga och politiska verksamhet 1786—1812, en undersökning av Nils Rodén om Evangeliska sällskapets verksamhet i Växjö och Kalmar stift (en mängd personer äro här berörda, bl. a. Jonas Sandell, f. 1790, † 1858, Peter Lorenz Sellergren, f. 1769, † 1843, Christian Ringberg, f. 1792, † 1846). Berndt Gustafsson utreder det svenska prästerskapets börd och äktenskapsförbindelser vid tiden för folkrörelsernas genombrott.

Svenska Linné-Sällskapets Årsskrift årgång 33—34, 1950—1951, innehåller bl. a. några randanteckningar av K. V. Ossian Dahlgren med anledning av 200-årsminnet av tryckningen av Linnés *Philosophia Botanica*, en fantasieggande studie av Rob. E. Fries om de linnéanska »apostlarnas» resor (jämte en karta), urkunder rörande familjen Linnés ägodelar, publicerade av Sigurd Wallin, samt protokoll över Linnés exkursioner i Uppsalatrakten 1747, utgivna av Åke Berg med inledning av Arvid Hj. Ugglå. Två uppsatser i årsskriften, den ena av O. Walde, den andra av H. Engel, röra Linnés vän Peter Artedi (f. 1705, † 1735).

Malmö fornminnesförenings årsskrift 1951 innehåller bl. a. uppsatser av Einar Bager om Rosenvingeska huset; av Hans Ersgård kring ett rådmansval i 1680-talets Malmö (bl. a. om försvenskningssträvandena och Rutger von Ascheberg); av Claes Hommerberg om Christian Wesche, en Napoleonveteran i Malmö; av Ludvig Jönsson om Johan Henrik Hägglund och det kyrkliga livet i Malmö Caroli församling 1875—1889. Leif Ljungberg publicerar Andreas Winqvists minnen och anteckningar. Winqvist — f. 1818, † 1894 — var arbetare vid den suellska, senare kockumska tobaksfabriken, och hans skildringar — förtjänstfullt kommenterade av Ljungberg — ge värdefulla kultur- och socialhistoriska inblickar i 1800-talets Malmö. — Samma årsskrift 1952 innehåller bl. a. en varmhjärtad nekrolog av D. J. G. von Platen över föreningens mångårige tidigare ordförande ryttmästaren frih. Nils Djurklou (f. 1864, † 1951). Leif Ljungberg behandlar borgmästaren Jöns Stobæus och hans hamnförslag 1726, medan Olle Helander i sin uppsats om köpmans-examen i frihetstidens Malmö lämnar åtskilliga personhistoriska bidrag om framstående borgare i staden.

Med hammare och jackla 1949—1950 innehåller bl. a. följande bidrag. Bertil Waldén dryftar i uppsatsen Östra och Västra bergen än en gång ett gammalt och slitet problem ur medeltidens historia. Ludvig Hammar-skiöld ger en intressant översikt av kopparkanoner i Sverige och deras tillverkning. Här möta namn som Gilius Packet, Hans Dober, Anton Monier, Metardus Gessus, Hans och David Fredrik von Siegroth, Peter Cahun (Gahn), Johan Trotzig, Louis De Geer, styckgjutarläkten Meijer, Johan Siöblad, Carl Cronstedt, Augustin Ehrensvärd, Bror Cederström, Carl von Cardell och Carl Gottfrid von Helvig. — Govert Indebetou har publicerat titulärbergsrådet Jonas Persson Cederstedts dagbok över en resa genom en del av Södermanland, Västmanland och Dalarna i juni 1795.

Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1951 innehåller bl. a. följande uppsatser: Axel Nelson, Årkebiskop Olof Björnsson den lagkloke och Hälsingelagens kodifiering; Bengt Wahlström, Magnus Gabriel De la Gardies psalmbokstryck; Hans Sallander, The Bibliotheca Walleriana in the Uppsala University Library (om med. dr Erik Wallers ståtliga donation till biblioteket); Gustaf Bernström, Lars Robergs Lijkrevningstavlor.

Norrboten. Norrbottens läns hembygdsförenings årsbok 1950—1951 innehåller bl. a. några av förre landshövdingen och generaldirektören Gösta Malm nedtecknade även personhistoriskt intressanta minnen från hembygdsföreningens tillkomst och första verksamhetsår. Vidare ingår en studie om bibeln på lapska av Harald Tigerström (bl. a. om den lappfödde pastorn Laurentius Rangius i början av 1700-talet, prosten i Lycksele Per Fjellström, f. 1697, † 1764, och dennes söner, vidare bröderna Johan och Samuel Öhrling i slutet av 1700-talet och biskop Carl Gustaf Nordin). Välskrivna och underhållande äro Hilding Svartengrens minnen från Gammelstan på 1890-talet.

Den danska *Personalhistorisk Tidsskrift* 1950 innehåller bl. a. en uppsats av Hildegard v. Marchtaler »Adelige und Standespersonen der nordischen Reiche, insbesondere des dänischen Gesamtstaates in Hamburger Kirchenbüchern». Här möta flera svenskar eller personer i svensk tjänst, t. ex. namnen von Bernstorff, Bildt, Braun, Cederström, König, von Dante, von der Decken, von Faxell, von Grand, von Helmbourg, von Herold, de Holst, von Horn, von Hylten, von Justrick, von Molié, von Ranck, Rothlieb, von Schwertzel, von Skraggenhielm, von Stralenheim, von Usedom och von Witting.

I tidskriften 1951 ingår bl. a. en av Harald Holck författad biografi över överstelöjtnant Ole Holck, f. 1687, † 1759, som under Stora nordiska kriget kämpade mot svenskarna i Norge. Här finns också en nekrolog över Johan Axel Almquist av Björn Kornerup.

Släkt och hävd. Tidsskrift utgiven av Genealogiska föreningen, Riksförening för släktforskning, 1951, innehåller bl. a. följande uppsatser: Karl-Egbert Schultze, En gravsten som grundval för forskning (Hård af Segerstad—Vogt von Fronhausen); Birger Lindén, Våra äldsta läroverks matriklar (med uppgift om begynnelseår, förvaringsplats m. m.); Hugo Wingård, Släkten Wingårds härstamning; Nils-Olof Hagberg, Anteckningar av brukspatron Olof Hagberg (1768—1835) i hans bibel; Hans Gillingstam, De svenska släktböckerna före Rasmus Ludvigsson; Pontus Möller, Måns Clemetsson (Oliveblad) till Vårby och hans släkt; Martin Ivarsson, Isaac Leman och hans släkt; Hans Gillingstam, Den medeltida frälseätten Bagge från Møre. Tidskriften innehåller personregister till årgångarna 1950—1951.

Av personhistoriska bidrag i *Svensk tidsskrift* 1951 kunna nämnas Sven Tunbergs uppsatser om Folkungarna och »Drottningens hemlighet» (Knut Erikssons drottning sannolikt dotter till Sverker d. ä. och drottning Ulvhild), Nils Holms studie om 1901 års försvarsreformer (Jesper Crusebjörn m. fl.), Hilding Bergstrands parentation vid Stockholms högskolors minnes- och installationshögtidlighet den 14 oktober 1951 (Jules Åkerman, Gösta Forssell, Hjalmar Holmgren, Sture Mörtzell, Lennart von Post och Gösta Bagge) samt slutligen en liten studie av Ture Janson om Liljensparre och mordet på Gustaf III (i anslutning till Nils Stafs stora arbete Polisväsendet i Stockholm 1776—1850).

Tegnérstudier, utgivna av Tegnérssamfundet, 1951, innehåller bl. a. en analys av Joh. Lindblom av Tegnér's dikt »Prästvigningen» i dess samband med skaldens religiösa utveckling. Här visas upp att skaldens religion väsentligen var sammansatt av »de två komponenterna: kristen tradition och humanistisk-platonisk åskådning, båda av skalden tagna med alldeles samma allvar; och det finns ingen anledning att skjuta fram eller betona det ena på det andras bekostnad». Philip Sandblom utreder — främst på grundval av skaldens egna brevuttalanden — Tegnér's kroppsliga ohälsa. Skalden led av en plågsam, livsfarlig och tydlig obotlig gallstenssjukdom, från vilken ej kan bortses vid en skildring av hans liv och diktning. Algot Werin publicerar en liten studie

om Tegnér och en av hans närmare och mera betydande medarbetare under Växjötiden lektor Anders Melander (f. 1801, † 1867). Uppsatsen är framför allt grundad på några nyfunna brev från biskopen till Melander; själva fyndet är ett nytt bevis för hur mycket dyrbart brevmaterial som ännu kan påträffas hos privatpersoner i vårt land.

Kungl. Svenska Vetenskapsakademiens årsbok 1951 avslutas med två bidrag av Eli F. Heckscher: dels en utförlig minnesteckning över nationalekonomen professor David Davidson (f. 1854, † 1942) med vidsträckta perspektiv även över det samtida andliga livet i Uppsala, dels ett föredrag betitlat »Från Vetenskapsakademiens barndom».

Värendsbysgder 1952, utgiven av Norra Allbo hembygdsförening, innehåller bl. a. en översiktlig biografi om bondeledaren Jon Bengtsson i Ströby (f. 1719, mördad 1797) av Axel Lönegren, några trevliga minnesbilder från 1880- och 1890-talens Alvesta av Robert Nygren och en fortsättning på en längd med utförliga biografier över växjöskolares från Norra Allbo 1651—1819, omfattande lärjungar från Slätthög och utarbetad av Paul Wilstadius.

Rättelser till A. Filip Liljeholm, Medeltida arvslagar och släktskapsbestämning. II. PHT 1952, s. 37—56.

s. 50 rad 21 uppfifrån står *modern*, bör vara *maken*.

s. 51 rad 20 uppfifrån står *Katarina* av Stumbelen, bör vara *Kristina* av Stumbelen.

Meddelande angående Perssonhistoriska samfundet.

Personhistoriska samfundets årsmöte ägde rum i Svenska akademiens Nobelbibliotek den 25 april 1952. På revisorernas förslag beviljade samfundet skattmästaren full och tacksam ansvarsfrihet för 1951 års förvaltning. Till medlemmar av styrelsen omvaldes riksarkivarien B. Boëthius, ordf., professorn Sven Tunberg, docenten Bengt Hildebrand, numera riksbibliotekarien Uno Willers, direktören Einar Lagrelius, översten Olof Ribbing, numera kanslirådet Åke Kromnow och docenten Bertil Broomé. Som revisorer omvaldes arkivarien Jan Liedgren och bibliotekarien Wilhelm Odelberg och som revisorssuppleant majoren Nils Belfrage. Beslöts att höja årsavgiften till 15 kronor.

Efter årsmötet höll fil. dr Alf Åberg föredrag över ämnet »Skogsbönder och snapphanar — vad kyrkoböcker och domböcker berättar».

FÖRKORTNINGSLISTA.

BSH	= Bidrag till Skandinaviens historia, utg. av C. G. Styffe.
DS	= Diplomatarium Suecanum.
FMU	= Finlands Medeltidsurkunder.
GVR	= Gustaf I:s registratur.
HH	= Historiska Handlingar.
HS	= Hildebrand, Svenska Sigiller från medeltiden.
HSB	= Handlingar rörande Skandinaviens Historia.
HT	= Historisk Tidskrift.
KA	= Kammararkivet.
KB	= Kungliga Biblioteket.
KrA	= Krigsarkivet.
LUB	= Lunds Universitetsbibliotek.
MRA	= Meddelanden från Svenska Riksarkivet.
PHT	= Personhistorisk Tidskrift.
RA	= Riksarkivet.
RHA	= Riddarhusarkivet.
RPB	= Svenska riks-archivets pergamentsbref från och med år 1351.
RR	= Riksregistraturet.
SAT	= Svenska Autografsällskapets Tidskrift.
SBL	= Svenskt Biografiskt Lexikon.
SD	= Svenskt Diplomatarium från och med år 1401.
SRA	= Svenska Riksdagsakter.
SRS	= Scriptores Rerum Svecicarum.
ST	= Sveriges Traktater.
UUB	= Uppsala Universitetsbibliotek.
VHAA	= Vitterhetsakademien.
VFT	= Västergötlands Fornminnesförenings Tidskrift.

Personregister.

- Abjörn Sixtensson, se Sparre av Tofta.
- Adlersparre, släkt, 141.
- Adolf Fredrik, konung av Sverige, 3, 4, 10.
- Afzelius, Anders Erik, prof., 35.
- Algot Bengtsson, 92.
- Almgren, Oscar, sidenfabrikör, 130.
- Almqvist, Johan Axel, arkivråd, 67, 116, 144.
- Viktor, överdirektör, 140.
- Almqvist, Knut Arvid Daniel, arkivarie, 115, 116.
- Alstermark, Carl Reinhold, kapten, 132.
- Ambrosiani, Sune, fil. dr, 140.
- And, Andreas, domprost, 47, 48, 100.
- Israel, lagman, 99.
- Anders Bengtsson i Fly, 92.
- Elofsson, se Elofssönernas ätt.
- Mårtensson, fogde, 91, 92.
- Olofsson, 111.
- Persson till Gerum, se Lind i Västergötland.
- Trulsson, 92.
- Angelus, Johannes, se Ängel.
- Anna Carlsdotter, se Månesköld af Seglinge.
- Christersdotter, se Tomtasläkten.
- Knutsdotter, se Tomtasläkten.
- Anthoni, Erik, finländsk prof., 114, 115, 122, 141.
- Anund Jönsson, se Ulf sax.
- Stensson, se Ulv.
- Apelquist, Charles, öv. löjtn., styckgjutare, 139.
- Arbin, Axel Magnus von, gen.löjtn., 1, 13.
- Erik, protokollssekreterare, 1—18.
- Georg, kapten, 13.
- Jöran, kapten, 13.
- Nils Eriksson, kamrerare, 1, 13.
- Nils Nilsson, 5, 12.
- Arcimboldus, Johannes Angelus, italiensk prelat, 38.
- Arell, rektor, 84.
- Arfvidsson (Arvidsson), Niklas, bergsråd, 33.
- Artedi, Peter, zoolog, 142.
- Arvid Jonsson, 92.
- Ascheberg, Rutger von, greve, fältmarskalk, gen.guv., 142, 143.
- Asp, Petrus Jonæ, prost, superintendent, 5.
- Axel Åkesson, se Soop.
- Bagge, Gösta, prof., 144.
- Jeanna Carolina, 79.
- Bagge (af Boo), Anna, 86, 88.
- Jacob, d. y., ståthåll., 86, 88.
- Johan, amiral, 86.
- Bagge från Möre, släkt, 144.
- Balck, Lars, kassör, 112.
- Sven, vinskänk, 112.
- Barck (Bark), grevl. ätt, 17.
- Belfrage, Johan Kurt Edvard, börsdir., 132.
- Nils Gustaf, major, 91.
- Bellman, Carl Michael, skald, 139, 140.
- Benedikta Sunesdotter, se Folkungaätten.
- Sverkersdotter, 39.
- Bengt, lagman i Östergötl., 42.
- prost, 100.
- Algotsson i Fly, 92.
- Bengtsson i Fly, 92.
- Bosson, riddare, riksråd, 46.
- Elofsson, se Skäkta, flygande, el. vingad pil.
- Eriksson, se Tomtasläkten.
- (Folkesson?), se Folkungaätten.
- Hafdridsson, se Lejon.
- Jeppsson i Jämshög, 112.
- Johansson, se Ängel.
- Magnusson, se Folkungaätten.
- Petersson, riddare, 99.
- Sigurdsson, se Sköld, kluven.
- Bengta Bengtsdotter, 92.
- Folkesdotter, se Folkungaätten.
- Bengtsson, Håkan Gustaf Valdu, kyrkoherde, 139.
- Jon, bondeledare, 145.
- Benedich, Carl, överste, 123, 124, 126.
- Benzelius, Erik, d. y., ärkebiskop, 136.
- Berg, Anders Johan, kyrkoherde, 76, 77, 80.
- Bergdahl, Magnus, kyrkoherde, 83.
- Bergensträhle, Gustaf, frih., gen.major, 28.
- Bernstorf, von, släkt, 144.
- Bernström, John, skriftställare, 137.
- Berzelius, Jöns Jacob, frih., prof., kemist, 127—129.
- Bexelius, släkt, 137, 138.
- Bielke (af Åkerö), Gunilla, drottning av Sverige, 69.
- Nils Pedersson, kammarråd, 60, 61.
- Bildt, släkt, 144.
- Birger Bertilsson, se Lilliehöök af Gälared och Kolbäck.
- (Brosa), jarl, d. ä., se Folkungaätten.
- Filipsson, 43, 52, 105.
- Folkesson, se Fänöätten.
- Magnusson, se Folkungaätten.
- Persson, se Finstaätten.
- Birgitta Birgersdotter, den heliga, se Finstaätten.
- (Knutsdotter?), 96, 102—104.
- Larsdotter, 41, 42.
- Bjurmssläkten, 57—75.
- se även Örnfot i Västergötl. och Örnfot i Östergötl.
- Björkman, Daniel Magnus Fredrik, överste, 124.
- Pehr Samuel Wilhelm, gen.major 133.
- Björnstjerna, Magnus Fredrik Ferdinand, greve, en av rikets herrar, general, envoyé, 25.

- Blhouscop, se Peter Ragvaldsson.
- Blomhielm, Anna Brita, 1, 13.
- Catharina Margareta (Cajsa Greta), 13.
- Göran, kamrerare, 13.
- Bo Jonsson, se Grip.
- Boberg, ätt, 98.
- Lars, 98, 100.
- Bokander, Hans Gustaf Emanuel, kyrkoherde, hovpredikant, 139.
- Bonde, Jöns Tordsson, guvernör, 64, 68.
- Bong, Abraham, adjunkt, 14.
- Braf, Lars Larsson, 112.
- Brahe, Per, greve, riksdrots, 15.
- Brand, Håkan Magnus, 79.
- Lisa Sofia, 79.
- Brander, Laurentz, sjökapten, 140.
- Brask, Nils Hansson, häradshövd., 118, 121, 122.
- Braun, släkt, 144.
- Brigida Haraldsdotter, 42.
- Bringman, Jon, ryttare, 81, 82.
- Brita Bengtsdotter, ident. med Bengta Bengtsdotter, 92.
- Birgersdotter, se Lilliehöök af Gälared och Kolbäck.
- Eriksdotter, 88.
- Haraldsdotter, se Soop.
- Olofsdotter (2), 111.
- Svensdotter, 116, 117.
- Tordsdotter, 92.
- Broman, Henric, ryttare, 79, 82.
- Broomé, Johan Robert Bertil, docent, 117.
- Bror Eriksson, se Butz.
- Brynnolf Algotsson, biskop, 96, 97, 100.
- Brynte Birgersson, se Lilliehöök af Gälared och Kolbäck.
- Bröms, Lars, ryttmäst., 68.
- Bure, Elisabet, 85—88.
- Jonas, d. ä., custos archivi, 85, 86, 88.
- Butlerov, Alexander Michailovič, rysk kemist, 129.
- (Butz), Bror Eriksson, 61, 70.
- Buxhoevden, Fredrik Vilhelm von, rysk general, 24.
- (Bååt), Jöran Ulfsson, assessor, 71.
- Bökman, mag., 18.
- Cahun, Peter, styckgjutare, 143.
- Cardell, Carl von, frih., gen.fälttygmäst., 143.
- Carger, Emelie, 140.
- Henric Robert, kryddkramhandl., 140.
- Carisien, Carl Edvard, löjtn., 24.
- Carl, hertig av Västergötland, 126.
- Carl Persson till Hageby, 91.
- Carlsson (Carlson), Carl von, frih., statssekr., 18.
- Gottfrid, prof., 120, 124.
- Sten, docent, 22, 38.
- Cecilia Andersdotter, se Rålamb.
- Knutsdotter, se Folkungaaätten.
- Olofsdotter, 70.
- Röricksdotter, se Grip-hufvud.
- Cederstedt, Johan Persson, tit. bergsråd, 143.
- Cederström, släkt, 144.
- Bror, frih., generallöjtnant, krigspresident, 143.
- Celestinus, påve, 54.
- Christer Knutsson, se Tomtasläkten.
- Christina Carlsdotter, 91.
- Tuvesdotter, se Lilliehöök af Gälared och Kolbäck.
- Chyträus, David, tysk prof., 121, 122.
- Clason, Sam, riksarkivarie, 141.
- Clemens II, påve, 45.
- Cronstedt, Carl, frih., general, president, 143.
- Crusebjörn, Jesper Ingevald, landshövd., statsråd, 144.
- (Cruus af Edeby), Lars Jesspersson, fogde, 69, 72, 74.
- Cygnæus, Uno, finländsk folkskoleinspektör, 141.
- Dahl, Jacob Magnusson, urmakare, 139.
- Dahlbergh, Erik Jönsson, greve, fältmarskalk, gen.-guv., 141, 142.
- Dalin, Nils, lektor, 17.
- Olof von, hovkansler, 4, 18.
- Samuel, rådman, 17.
- Dalton, John, engelsk kemist och fysiker, 128.
- Dante, von, släkt, 144.
- Davidson, David, prof., 145.
- Decken, von der, släkt, 144.
- De Geer, släkt, 139.
- De Geer (af Finspång), Fabian Otto Gerard, frih., landshövd., 131.
- Johan Gustaf Gerard, frih., bergsingenjör, 130, 131.
- Louis, bruksägare, 143.
- De la Gardie, Magnus Gabriel, greve, rikskansler, 143.
- Djurklou, Carl Gustaf Nils, frih., ryttmäst., 143.
- Dober, Hans, styckgjutare, 143.
- Douglas, Ludvig Vilhelm August, greve, riksmarskalk, 123, 126.
- Drake, Agneta, 67.
- Arvid Olofsson, fogde, 65, 67, 74.
- Erik Bengtsson, ryttare, 79.
- Duse, Bengt Persson, 92.
- Düben (Duben), Margareta von, 17.
- Sara von, 17.
- Edquist, Carl, kyrkoherde, 139.
- Ehrensvärd, Augustin, greve, fältmarskalk, 13, 143.
- Ekeblad, Maria Göransdotter, 138.
- Eketrä, Sven Månsson (Ros-pigg), ståthåll., 114.
- Ekman, Otto Fredrik, komminister, 72.
- Ekmarek, Christopher, docent, 113.
- Jon Ulric, docent, 113.
- Ekwurtzel, Margareta Catharina, 81.
- Elgenstierna, Gustaf Magnus, postexpeditör, genealogisk förf., 66, 69.

- Elimæus, Olaus Erici, biskop, 114—116, 122.
 Elisabet Matsdotter, 122.
 Elofssönernas ätt, 50, 53—56.
 (—) Anders Elofsson, 51, 52.
 (—) Ingrid Elofsdotter, den heliga, av Skänninge, 51, 52, 54, 55.
 (—) Johan Elofsson, riddare, 49—56.
 (—) Kristina Elofsdotter, 51—53, 56.
 (—) Kristina Johansdotter, 49—56.
 Elsa (Elisabet) Bengtsdotter, 112.
 — Knutsdotter, se Tomta-släkten.
 Eneskjöld, Frans Magnus, öv.löjtn., 25.
 Engelbrechten, Herman Fredrik Christian von, överste, 24.
 Engelke, släkt, 138.
 — Clas, tullförvaltare, 138.
 — Daniel, klädesfabrikör, 138.
 — Fredrik, teckningslärare, 138.
 — Otto, klädesfabrikör, 138.
 Engeström, Jacob, ryttmäst., 25.
 Ericus Mattei, kamrerare i kammaren, 113, 119, 120.
 — Olai, historieskrivare, 5.
 Erik den helige, konung av Sverige, 38, 53.
 — Knutsson, konung av Sverige, 41, 141.
 — Eriksson, konung av Sverige, 38, 39.
 — Magnusson, konung av Sverige, 37.
 — XIV, konung av Sverige, 119.
 — Magnusson, svensk hertig, 103.
 — Birgersson till Velande, se Lilliehöök af Gälared och Kolbäck.
 — Filipsson (Philipsson), 111.
 — Gustafsson, se Roos af Hjelmsäter.
 — Matsson, sekr. i K. kansliet, ståthåll., diplomat, 113—122.
 — Olofsson i Ahvis, 122.
 Erik Olofsson, se Tomta-släkten.
 — Åkesson, se Soop.
 Erikska ätten, 41, 45, 53.
 Erland Israelsson, se Finsta-ätten.
 — Johansson, se Ängel.
 Esaias Lucasson, se Tegnér.
 Eskil Magnusson, se Folkungaätten.
 Eskilssönernas ätt, 86.
 Estenberg, släkten, 111, 112.
 — Carl, hovrättsråd, 111, 112.
 — Carl Christian, v. pastor, 111, 112.
 — Elsa Sara, 112.
 — Olof, kansliråd, 112.
 — Olof, sekr., 111.
 — Per, prof., 111.
 — Petter (Petrus), prof., prost, 111, 112.
 — Per Olofsson, assessor, 111, 112.
 — Sara Regina, 112.
 — Eurenus, Abraham, konstmäst., 139.
 — Jacob, byggmäst., 139.
 — Johan, konstmäst., 139.
 — Jöns, lektor, 13.
 Faxe, Arvid, amiralitetsmedicus, 139.
 Faxell, von, släkt, 144.
 Fichte, Johann Gottlieb, tysk filosof, 34.
 Filip Birgersson, se Folkungaätten.
 — Eriksson, 38.
 — Finvidsson, 50—56.
 — Larsson, 42.
 — Ulfsson, se Ulv.
 Filipssönerna, av Erikska ätten, 41, 45, 53.
 Fincke, Jöran Gödiksson, riksråd, 64, 69, 70, 72, 74.
 (Finstaätten), Birger Persson, lagman, 39, 46—49, 55, 107.
 (—) Birgitta Birgersdotter, den heliga, 43, 47.
 (—) Erland Israelsson, 39, 46—48, 55.
 (—) Israel, 47, 48.
 (—) Israel Erlandsson, biskop, 45—49.
 (—) Jakob Israelsson, ärkebiskop, 39.
 (Finstaätten), Johan Erlandsson Ängel, biskop, 46—48, 52.
 (—) Karl Erlandsson, kanik, 45—47.
 (—) Peter Israelsson, 47.
 Fjellström, Per, prost, 143.
 Fleetwood, Harald Gustaf, frih., riksheraldiker, 126, 127.
 Flumenius, slottsklockare, 16.
 Fluur, Erik, kontraktsprost, 13.
 Folke, 100.
 — jarl, se Folkungaätten.
 — Johansson, se Ängel.
 — Jonsson, se Lejonörn.
 Folkungaätten, 40, 93—95, 102, 108, 109.
 (—) Benedikta Sunesdotter, 43.
 (—) Bengt (Folkesson?), 43.
 (—) Bengt Magnusson, jarl, 38, 39, 41.
 (—) Bengt Magnusson, lagman, 42, 43, 100.
 (—) Bengta Folkesdotter, 40.
 (—) Birger (Brosa), d. ä., jarl, 41—44, 93, 95.
 (—) Cecilia Knutsdotter, 41, 43.
 (—) Eskil Magnusson, lagman, 41, 93, 95, 96, 108.
 (—) Filip Birgersson, jarl i Norge, 41, 42, 92.
 (—) Folke Birgersson, jarl, 39—42.
 (—) Knut Birgersson, jarl, 41, 43.
 (—) Magnus Birgersson, 41.
 (—) Magnus Knutsson, 41, 97, 98, 105, 109.
 (—) Magnus Minnesköld, 41, 43, 93, 95.
 (Folkungaätten, oäkta), Magnus Gregersson, riddare, 45, 47, 51, 52, 54, 55.
 (—) Peter Magnusson, 46, 47, 52.
 Former, Hans, kapten, 88.
 Fors(s)berg, Josef, bagare och källarmästare, 138.
 Forssell, Carl Gustaf (Gösta), prof., 144.
 (Forstenasläkten), Lindorm Torstensson, ryttmäst., 68.

- Franzén, Frans Michael, skald, biskop, 31, 32.
 Fredenstierna, Adam, president, 135.
 Fredrik I, konung av Sverige, 3, 4, 8, 9.
 Fredrika Dorotea Vilhelmina, drottning av Sverige, 25—28.
 Fries, Claes Henrik, brukspatron, assessor, 142.
 Fånöätten, 106, 109.
 (—) Birger Folkesson, 47.
 (—) Folke Jonsson, riddare, 45, 47—52, 56, 106.
 (—) Johan Folkesson, 56, 106.
 (—) Johan Folkesson, kanik, 45, 47, 49, 50.
 (—) Johan Karlsson, 45, 47, 50, 52—54, 56.
 (—) Karl Tjälveesson, 50.
 Gadd, Ingrid, 15.
 Gahn, Peter, se Cahun.
 Garnier, von, Landrat, 110.
 Gavelin, Axel Olof, överdir., 137.
 Gera, Jöran, 121.
 Gere till Venngarn, herr, 54.
 Gessus, Metardus, styckgjutare, 143.
 Gillingsstam, Hans, fil. dr, 92.
 Glädda, Georg, prost, 17.
 Godhe, Anders, prof., 31.
 Graan, Johan Gerhardsson, landshövd., 85, 88.
 Grand, von, släkt, 144.
 Greger Anundsson, härads-
 hövd., 40.
 — Magnusson, 55.
 — Magnusson till Grönö,
 54, 55.
 Gregorius Eriksson, ryttare,
 115, 116, 122.
 Grill, släkt, 139.
 — Claes, köpman, 139.
 (Grip), Bo Jonsson, drots,
 40.
 (Griphufvud), Cecilia Rö-
 riksdotter, 97.
 Gröpe, Gunnar, 95.
 Gudmar Magnusson, se Ulv-
 åsaätten.
 Gunilla Birgersdotter, se
 Lilliehöök af Gälared
 och Kolbäck.
 Gustav Vasa, konung av
 Sverige, 59, 66.
 Gustav III, konung av Sve-
 rige, 4, 9, 11, 133.
 Gustav IV Adolf, konung
 av Sverige, 19—29.
 Gustav Magnusson, se Le-
 jon.
 — Ragnvaldsson, 100.
 — Tunesson, 101.
 Gustafsson, Gotthard, inten-
 dent, 140.
 Gyllenstierna (af Lund-
 holm), Johan, frih., pre-
 sident, 94.
 (—) Karin Eriksdotter, 58,
 74.
 Gylta, Bengt, lagman, 59,
 64, 67, 74.
 Göran, se Jöran.
 Hafrid Sigtragsdotter, 98,
 100.
 Hagberg, Olof, brukspatron,
 144.
 Hallman, Johan Göstaf,
 skald, 136.
 Hamilton, Henning Ludvig
 Hugo, greve, statsråd,
 universitetskansler, 141.
 — Hugo Erik Gustaf, greve,
 landshövd., talman, 130.
 Hammarskjöld, Carl Gustaf
 Valdemar, general, 125.
 Hand, Kerstin, 115, 116.
 — Knut Håkansson, fält-
 överste, 68.
 Hans Åkesson, se Soop.
 Harald Bengtsson, tullskri-
 vare, 92.
 — Brynolfsson, 100.
 — Gille, konung i Norge,
 38, 42.
 — Knutsson, se Soop.
 — Tordsson, 92.
 Hazelius, Artur Immanuel,
 lektor, museiman, 140.
 Hedengren, Gabriel, överste,
 123, 124, 126.
 Hedenstierna, Anders Otto,
 lagman, 35.
 Hedin, Sven Anders, fil. dr,
 forskningsresande, 123—
 126.
 Hedvig Eleonora, drottning
 av Sverige, 12.
 Hedvig Elisabet Charlotta,
 drottning av Sverige, 25.
 Hegardt, Christian Bern-
 hard, diplomat, kansli-
 sekr., 36.
 Heidenstam, Carl Gustaf
 Verner, fil. dr, förf., 123,
 126.
 Helena Gustavsdotter, 106.
 — Magnusdotter, se Ängel.
 — Sverkersdotter, 39.
 Helga Anundsdotter, 40.
 Helmbourg, von, släkt, 144.
 Helvig, Carl Gottfrid, gen-
 fälttygmäst., 143.
 Henrik III Borwin av Ros-
 tock, 141.
 Henrik Johansson, kontrol-
 lör, 112.
 — Matsson, se Huggut.
 Herképe, Per Olof, major,
 26.
 Hernodius, Michael, 115.
 Herold, von, släkt, 144.
 Hertz, Erik Johan, lant-
 mätare, 79.
 Hildebrand, Bengt Olof Hil-
 debrand, docent, 85, 138.
 — Bror Emil, riksantik-
 varie, 127.
 Hindrick Hindersson, tal-
 man, 141.
 Hjorth, Berndt August, in-
 dustriman, 140.
 Hofsten, Bengt Erlandsson
 von, kassör, 19.
 — Fritz Samuel von, major,
 19.
 — Sten Erland von, bruks-
 patron, 19.
 Hogenskild, Anna, 61.
 Holck, Ole, dansk öv.löjtn.,
 144.
 Holmger, 39.
 — Folkesson, 43.
 — Johansson (Jonsson), se
 Snedbjälke.
 Holmgren, Hjalmar, prof.,
 144.
 — Iris, 72.
 Holst, de, släkt, 144.
 Horn, von, släkt, 144.
 Horn (af Ekebyholm), Arvid
 Bernhard, greve, kansli-
 president, 112.
 Horn (af Äminne), Claes
 Christersson, frih., fält-
 marskalk, riksråd, 72.
 Huggut, Henrik Matsson,
 sekr. i K. kansliet, 113,
 120—122.
 Hult, Hans Ferdinand, rek-
 tor, 140.
 Humble, Gustaf Adolf, bis-
 kop, 82.

- Humble, Haquinus Nicolai, kyrkoherde, 79, 82.
 — Per Nilsson, bonde, 79, 80, 82.
 Hylden, von, släkt, 144.
 Håkan, munk, 100.
 Hård (af Segerstad), släkt, 144.
 — Brita Persdotter, 65, 67, 68, 70, 74.
 — Olof Pedersson, se Örn-fot.
 — Peder, riksråd, 66, 74.
 Hägglund, Johan Henrik, kyrkoherde, 143.
 Höpken, Anders Johan von, greve, president, 10.
- Indebetou, Carl Daniel Go-vert, dir., 138.
 Ingeborg, g. m. Bengt Si-gurdsson, 40.
 — Magnusdotter, 45.
 — Nilsdotter, g. m. Magnus Ängel, 45.
 — Nilsdotter, g. m. Greger Anundsson, 40.
 — Persdotter, 111.
 — Persdotter, se Ljung-stedt.
 — Ulfssdotter, se Ulv.
 Ingevald, fogde, 101.
 — Folkesson, 93.
 Ingegerd Filipssdotter, 50, 52, 53, 55.
 — Johansdotter, 55.
 Ingrid, g. m. Nils Bengtsson, 40.
 — Arvidsdotter, 92.
 — Birgersdotter, se Lillie-höök af Gälared och Kolbäck.
 — Elofsdotter, se Elofssö-nernas ätt.
 — Johansdotter (Jonsdot-ter), se Snedbjälke.
 — Mänsdotter, 78, 79, 83.
 — Nilsdotter, 79.
 — Nilsdotter, 111.
 — Persdotter, 111.
 Israel, se Finstaätten.
 — Erlandsson, se Finsta-ätten.
- Jacobsson, Niklas von, lant-hushållare, 33, 34.
 Jakob Israelsson, se Finsta-ätten.
 Johan III, konung av Sve-
- rige, 89, 91, 117, 119—121.
 Johan Elofsson, se Elofs-sönernas ätt.
 — Filipsson, 52, 105.
 — Folkesson, se Fånöätten.
 — Folkesson, se Lejonörn.
 — Holmgersson, se Sned-bjälke.
 — Ingevaldsson, se Örn-sparre.
 — Johansson, se Ängel.
 — Karlsson, se Fånöätten.
 — Knutsson, se Tomta-ätten.
 — (Jahan) Olofsson, 111.
 — Åkesson, se Natt och Dag.
- Johannes de Stockholm, 44.
 — Angelus, se Ängel.
 Jon Staffansson i Vånga, 92.
 — Svensson till Väster-vånga, se Lind af Ha-beby.
- Josephson, John, gross-handl., 130.
 Jügan Anna Persdotter, 112.
 Justrick, von, släkt, 144.
 Jägerhorn (af Spurila), Fred-rik Adolf, gen.major, landshövd., 135.
 — Johan Anders, major, 135.
- Jöns Persson i Vånga, rust-hållare, 112.
 — Svensson till Väster-vånga, se Lind af Ha-beby.
- Jöran Jönsson, se Svan.
 — Persson, prokurator, 117, 119.
 — Ulfsson, se Bååt.
- Kafle, Lars Matsson, härads-hövd., 64, 67.
 Kaiser, Johann Paul, kyrko-herde, 110.
 Kalm, Per, prof., natur-forskare, 137.
 Kant, Immanuel, tysk filo-sof, 34.
 Karin Eriksdotter, se Gyl-lenstierna af Lundholm.
 Karin Hansdotter, se Tott.
 — Ingemarsdotter, 79, 80.
 — Jonsdotter, se Westgöte.
 — Tordsdotter, se Store.
 Karl Knutsson (Bonde), ko-nung av Sverige, 47.
- Karl IX, konung av Sverige, 121.
 — XI, konung av Sverige, 3, 15.
 — XII, konung av Sverige, 3, 15.
 — XIII, konung av Sverige och Norge, 4, 9.
 — XIV Johan, konung av Sverige och Norge, 141.
 — Erlandsson, se Finsta-ätten.
 — Gregersseon, 100.
 — Johansson, se Ängel.
 — Karlsson, 42.
 — Nilsson, 40.
 — Tjälvevesson, se Fånö-ätten.
 — Ulfsson, riksråd, 42—44, 96, 101, 109.
- Kart, Per, ståthåll., 68.
 Katarina Johansdotter, se Ängel.
 — Magnusdotter, 45.
 — Sunesdotter, drottning, 39.
- Kenzelius (Kenselius), Olof, kyrkoherde, 13, 14.
 Kerstin Anundsdotter, se Ulf-sax.
 — Knutsdotter, se Väsby-släkten, äldre.
 — Larsdotter, 112.
- Kijl, Måns, ryttmäst., 67.
 — Peder, hövitsman, 67, 68.
- Kittan, Rudolph Alexander, kyrkoherde, 110.
 Kleberg, Henrik Johan Saxo, förste sekr., 137, 138.
- Klefbeck, Ernst Alarik, kyr-koherde, 139.
- Klinckowström, Rudolph Mau-ritz, frih., överste, 111.
 — Sigrid Maria Thyra, f. Gyldeu, frih:na, 111.
- Klingström, Carl Magnus, gen.major, 133.
- Knut länge, konung av Sve-rige, 42.
 — Eriksson, konung av Sve-rige, 37, 41, 54, 144.
 — Bengtsson, se Tomta-släkten.
 — Birgersson, se Folkunga-ätten.
 — Dansson, 105.
 — Filipsson, 93.
 — Filipsson, 105.

- Knut Folkesson, 93.
 — Haraldsson, se Soop.
 — Håkansson, se Hand.
 — Karlsson, se Väsbyläkten, äldre.
 — Knutsson, se Tomtasläkten.
 — Kristinesson, 41.
 — Lavad, dansk prins, 38.
 — Magnusson, se Lejon.
 — Matsson, 102—106.
 Koit, Jakob, mag. phil., 63.
 Kolmodin, Olof, prof., 35.
 Kristina, drottning av Sverige, 5.
 Kristina i Gudhem, 98.
 — av Stumbelen (Stommel), 51.
 — Elofsdotter, se Elofssönernas ätt.
 — Johansdotter, se Elofssönernas ätt.
 Kristoffer, konung av Danmark, Sverige och Norge, 86.
 Krook, Oscar, kyrkoherde, 139.
 Krumme, Kerstin, 72.
 — Nils, 64.
 — Torsten Nilsson, 92.
 Kyhlbeck, Peter, inspektör, 81.
 Kylberg, släkt, 140.
 König, släkt, 144.
 Körning, Erik Matsson, frälseman, 113, 115—119, 122.
 La Fayette, Marie Joseph Gilbert Motier, markis de, fransk gen.majör, politiker, 34.
 Lager, Birgitta, fil. mag., redaktionssekr., 117.
 Lagerberg, Carl, frih., riksråd, 19.
 — Hedvig Johanna, 19.
 Lagerbielke, Adolf, frih., överste, 28.
 Lange, Johan Georg, boktryckare, 1.
 Lars (Laurentius), lagman, 41, 42.
 — Jerspersson, se Cruus av Edeby.
 — Johansson, se Ängel.
 — Lucasson, inspektör, 76, 77, 80.
 — Matsson, se Kafle.
 — Ulfsson, lagman, 106.
 — Åkesson, se Soop.
 Laurentius, se Lars.
 Lavoisier, Antoine Laurent, fransk kemist, 128.
 Leijonancker, Eva Catharina, 2.
 Leijonhufvud, Gustaf, frih., landshövd., 91.
 (lejon), Bengt Hafridsson, lagman, 96, 98—100, 109.
 (—) Gustav Magnusson, 101, 106, 109.
 (—) Knut Magnusson, lagman, 93, 95—98, 100, 101, 106, 109.
 Leman, Isaac, affärsman, 144.
 Lidén, Nils, kontraktsprost, 79.
 Lignell, Anders, prost, 76.
 Liljensparre, Henrik, polismäst., underståthåll., 144.
 (Lilliehöök af Gälared och Kolbäck), Birger Bertilsson, väpnare, 92.
 (—) Brita Birgersdotter, 92.
 (—) Brynte Birgersson, 92.
 (—) Christina Tuvesdotter, 91.
 (—) Erik Birgersson, 92.
 (—) Gunilla Birgersdotter, 92.
 (—) Ingrid Birgersdotter, 92.
 (—) Tuve Birgersson, 67, 68.
 Lind af Hageby, släkten, 89—92.
 (—) Jon Jönsson, 90.
 (—) Jon Svensson, härads-hövd., 90—92.
 (—) Jöns Svensson, 90—92.
 (—) Ragnhild Jonsdotter, 92.
 (—) Sven Jonsson, 90.
 Lind i Västergötland, släkten, 89—92.
 (—) Anders Persson, fogde, 89.
 Lindgren, Johannes, kyrkoherde, 139.
 Lindorm Torstensson, se Forstenasläkten.
 Lindskog, Hans Jonas, kyrkoherde, 139.
 Lindström, Carl Arvid, prof., 137.
 Linné, von, släkt, 142.
 — Carl von, arkiater, botanist, 142.
 Ljungberg, Erik Johan, fil. dr, disponent, 124, 131.
 Ljungstedt (från N. Ljunga), släkttavla, äldre släktled, 81.
 — Christian Benjamin, kyrkoherde, 81, 82.
 — Ingeborg Persdotter, 76, 78, 79.
 — Johan, hejderidare, 81.
 — Paulus, befalln.man, 80, 81.
 Loccenius, Johannes, prof., assessor, 140.
 Lomsonov, Michail Vasiljevič, rysk prof., förf., 128, 129.
 Lucas Esaiasson, dräng, 77—80.
 Ludvig XVI, konung av Frankrike, 34.
 Lundberg, Joh. Fr., 142.
 Lüdeke, Johann Anton August, hovpredikant, 117.
 Magdalena Olofsdotter, se Malin Olofsdotter.
 Magnus Ladulås, konung i Sverige, 38, 39, 52, 54, 105.
 — Bengtsson, 43, 44, 46.
 — Birgersson, se Folkungaätten.
 — Gregersson, se Folkungaätten.
 — Gudmarsson, se Ulvåsaätten.
 — Johansson, se Ängel.
 — Knutsson, se Folkungaätten.
 — Minnesköld, se Folkungaätten.
 Malin Olofsdotter, se Örn-fot i Västergötland.
 Malm, Gösta, generaldirektör, 143.
 Manderström, Christoffer Rutger Ludvig, greve, president, 141.
 Mannerskantz, Carl Råbergh-, major, 1.
 Margareta, unionsdrottning, 5, 40.
 — Ulfdotter, 101.
 Mats Filipsson (Philipsson), bonde, 111.
 — Olofsson, 111.
 Meijer, styckgjutarläkt, 143.
 Melander, Anders, lektor, 145.

- Menšukin, B., rysk vetenskapsman, 129.
- Mirabeau, Honoré Gabriel de Riqueti, greve de, fransk politiker, 34.
- Moewes, Katharina, Dr. phil., 110.
- Molié, von, släkt, 144.
- Monier, Anton, gen.löjtn., 143.
- Montelius, Johan, härads-hövd., 141.
- Karl, 141.
- Montesquieu, Charles de Secondat, baron de la Brède et de, fransk jurist och historiker, 34.
- Myhrman, Anna Maria Gustava, se Tegnér.
- Månesköld af Seglinge, Anna Carlsdotter, 86—88.
- Björn, assessor, 117.
- Carl, väpnare, 86.
- Karin Johansdotter, 88.
- Måns Clemetsson, se Oliveblad.
- Knutsson, se Roos af Hjemsäter.
- Märta Christersdotter Sparre, se Tomtasläkten.
- Haraldsdotter, se Soop.
- Knutsdotter, se Tomtasläkten.
- Mört, hovmästare, matematiker, 8.
- Mörtsell, Sture Gustaf, prof., 144.
- Napoleon I, fransk kejsare, 36.
- (Natt och Dag), Johan Åkesson, 64.
- Necker, Jacques, fransk statsman, 34.
- Netherwood, Johan Vilhelm, fil. mag., 35.
- Nils Allesson, ärkebiskop, 100.
- Bengtsson, se Sköld, klunven.
- Ingemarsson, 92.
- Kettilsson (Tydiske), ärkebiskop, 47.
- Larsson i Femtinge, 79, 82.
- Nordensvan, Carl Otto, gen.-major, 132.
- Nordin, Carl Gustaf, biskop, 141, 142.
- Nordqvist, Per, konstnär, 140.
- Norehn, Ulrika, 2, 12.
- Norman, Mats Ersson, länsman, 140.
- Nygren, Ernst, arkivråd, 120.
- Robert, 145.
- Näf, Björn, 100.
- Peter, lagman, 98.
- Näsvis, Lars Matsson, soldat, 112.
- Offelsmeyer, Johanne Auguste Marie, 110.
- (Oliveblad), Måns Clemetsson, 144.
- Olof Basatömir, ärkebiskop, 41.
- Björnsson, ärkebiskop, 143.
- Eriksson, se Tomtasläkten.
- Matsson, bonde, 111.
- Månsson, se Tomtasläkten.
- Pedersson, se Örnfot i Västergötland.
- Olsson, Ivar, industriman, 131.
- Nils William, fil. dr, amerikansk diplomat, 137.
- Omberg (Omberg), Olaus, prost, 13.
- Otter, Carl von, överste, 26.
- Oxenstierna (af Korsholm och Wasa), Gabriel Bengtsson, greve, riks-amiral, 91.
- Packet, Gilius, styckgjutare, 143.
- Paijkull, Gustaf von, frih., zoolog, kansliråd, 35.
- Palén, Axel af, överste, 23, 25.
- Palmroth, Elisabet, 3, 13.
- Johannes, prof., 3, 13.
- Panhuis (Pannhyissen), Johanna Wilhelmina van, 26.
- Peijron, de, kammarfru, 26.
- Per Arvidsson, 70.
- Peder Christersson, se Siöblad.
- Peter (Petrus) Filipsson, ärkebiskop, 47, 54—56.
- Peter Israelsson, se Tomtasläkten.
- Lucasson, ident. med Esaias Lucasson Tegnér.
- Magnusson, se Folkungaätten, oäkta.
- Nilsson i Fly, 92.
- Olofsson i Sundby, 111.
- Olofsson, se Örnfot i Östergötland.
- Ragvaldsson (Ragnvaldsson), 42, 44, 96, 102, 104.
- Petrée (Petre), Fredrik, kapten, 27.
- Petrus de Dacia, förf., 51.
- Philp (Philiph), Björn, löjtn., 85.
- Platen, Baltzar Julius Ernst von, greve, statsminister, 141.
- Polhem, Christopher, dir., uppfinnare, 139.
- Posse, Nils, d. y., kapten, 91.
- Post, Ernst Jacob Lennart von, prof., 144.
- Putiatin, rysk furste, 36.
- Ragnhild, g. m. Bengt Bosson, 46.
- Bengtsdotter, 92.
- Erlandsdotter, 43—47, 52, 54, 55.
- Jonsdotter, se Lind af Hageby.
- Ragnvald Magnusson, rid-dare, 100.
- Ragvald (Knutsson?), prost, 101.
- Ulvasesson, 100.
- Ramborg Ingevaldsdotter, 47.
- Ramfrid Gustavsdotter, 96, 97, 99, 100, 109.
- Ranck, von, släkt, 144.
- Rangius, Laurentius, pastor, 143.
- Rappe, Axel Emil, frih., general, 124.
- Axel Oskar, frih., gen.-major, 124—126.
- Rasmus Ludvigsson, krönikeskrivare, genealog, 40, 55, 92.
- Renander, Carl Gideon, guld-smed, 140.
- Reuterholm, Nils, frih., landshövd., 18.

- Ringberg, krukmakarefamili, 142.
— Christian, prost, 142.
Rinman, Sven, bergsvetenskapsman, 139.
Rislachi, Gabriel Gamaliel, livmedicus, ornitolog, 35.
Roberg, Lars, läkare, 143.
Roos, Axel, frih., gen.löjtn., 112.
(Roos af Hjelmsäter), Erik Gustafsson, hovmarskalk, 70.
(—) Måns Knutsson, 64.
Rosén von Rosenstein, Nils, livmedicus, prof., 137.
Roth, Carl, häradshöv., 132.
Rothlieb, släkt, 144.
Rousseau, Jean Jacques, schweizisk-fransk förf., 35.
Rudelius, Folke Erik Hjalmar, major, 133—134.
Rudenschiöld, Torsten, greve, pedagog, 141.
Ruthwen, Patrick, lord, gen.löjtn., 133.
Rydbeck, Johan Oscar Ehrenfried, bankdir., 130.
Rydelius, Andreas, biskop, 112.
Rålamb, frih:na, 18.
— Cecilia Andersdotter, 115—117.
Rörrik, 39.
— Birgersson, se Snedbjälke.
- Sachs, Josef, affärsman, 130.
Sahlin, Carl Anders, industriman, 131.
Sandberg, C. F., skomakarmäst., 140.
Sandell, Jonas, kontraktsprost, 142.
Sassonov, 27.
Schantz, Carl Jacob von, kapten, 19—29.
— Jacob Ludvig von, landshöv., 19.
— Sofia Charlotta von, 19.
Scheffer, Carl Fredrik, greve, riksråd, 141.
— Carl Gunnar Ulrik, arkivarie, 63.
— Ulrik, greve, riksråd, 141.
- Schiller, Friedrich von, tysk skald, 35.
Schröder, Carl, 17.
— Göran (Jöran) Claes, biskop, 17.
— Herman, adlad Schröderheim, biskop, 17.
— Margareta, 17.
Schulzenheim, Conrad Teodor von, gen.major, 23, 27.
Schwerin, von, ätten, 11.
— Fredrik Bogislaus von, greve, kontraktsprost, 113.
Schwertzel, von, släkt, 144.
Schützer (Schutzer), Salomon, assessor, 2, 16.
Seidelius, Sara Maria, 79.
Sellersgren, Peter Lorentz, komminister, 142.
Siegroth, David Fredrik von, assessor, överste, 143.
— Hans Henrik von, överste, 143.
Sigge, ärkedjåkne, 55, 56.
Silfverhielm, Claes Erik, frih., gen.löjtn., landshöv., 80.
Silfversparre, Isak Lars, gen.major, 26, 28.
Sissela Olofsdotter, se Cecilia.
Siöblad, Johan, frih., gen.fälttygmästare, 143.
— Johan Fredrik, löjtn., 28, 29.
(—) Peder Christersson, ståthåll, 64.
Skjöldebrand, Anders Fredrik, greve, general, förf., 35, 36.
Skragenhielm, von, släkt, 144.
(Skäkta, flygande, el. vingad pil), Bengt Elofsson, 53.
Sköld, Per Edvin, statsråd, 135, 136.
(Sköld, kluven), Bengt Sigurdsson, 40.
(—) Nils Bengtsson, 40.
Slatte, Bengt, ryttmäst., 86.
(Snedbjälke), Holmger Johansson (Jonsson), 40.
(—) Ingrid Johansdotter (Jonsdotter), 40.
(—) Johan Holmgerson, 40.
(—) Rörrik Birgersson, ridare, 39, 40.
- Sofia Magdalena, drottning av Sverige, 11.
Sofia Vilhelmina, prinsessa av Sverige, 26.
Sofia Eriksdotter, 141.
Somme, Sven Månsson, ryttmäst., 114.
Soop, ätt, 73.
(—) Axel Åkesson, hovmästare, 70.
— Brita Eriksdotter, 86.
(—) Brita Haraldsdotter, 70.
— Christina (Kerstin) Eriksdotter, 86.
— Elisabet Eriksdotter, 86.
— Erik Persson, fogde, 86—88.
(—) Erik Åkesson, 70.
(—) Hans Åkesson, ståthåll., 69, 70.
(—) Harald Knutsson, riksråd, 58, 59, 74.
(—) Knut Haraldsson, hövitsman, 70.
(—) Lars Åkesson, 70.
— Märta Eriksdotter, 86.
(—) Märta Haraldsdotter, 70.
(—) Åke Haraldsson, ståthåll., 62, 70.
Sparrar, tre, se Tomtasläkten.
Sparre, Anna Christersdotter, se Tomtasläkten.
— Märta Christersdotter, se Tomtasläkten.
(Sparre över blad), Carl Johansson, 86.
(—) Christina, 86.
(—) Johan, 86.
Sparre af Rossvik, Erik, riksråd, 121.
(Sparre av Tofta), Abjörn Sixtensson, 102, 104.
Spihler, Mathias, arkitekt, 140.
Staffan Haraldsson, 92.
Stake, Mauritz, fogde, 68.
— Olof, ryttmäst., 68.
Standert, källarmäst., 17.
Stecksenius, Israel, conrector, 17.
Stedingk, Curt Bogislaus Ludvig Christoffer von, greve, en av rikets herرار, fältmarskalk, ambassadör, 23, 24.
Sten Bengtsson, se Ulv.
(Stengavel), Ulf Holmgerson, kanik, 43.

- Stenklyft, Christoffer Jacobsson, lantmätare, 14.
 Stiernman, Anders Anton von, sekr., 65, 66.
 Stiernsparre, Magnus Gabriel, preses, 1.
 Stiernsvärd, Carl Georg, major, 140.
 Stobæus, Jöns, borgmäst., 143.
 (Store), Karin Tordsdotter, 74.
 Stralenheim, von, släkt, 144.
 Strandberg, Johan Ludvig Christian, med. dr, 141.
 Strömfelt, grevna, 9.
 Stuart (Styfwärtz), Hans, gen.fältkvartermäst., 86.
 Ståhle, Carl Ivar, docent, 122.
 Sundius, prästman (?), 13.
 Sune Folkesson, se Folkungaätten.
 Svalenius, Ivan, docent, 120, 122.
 Svan, Arvid, ståthåll., 65, (—) Jöran Jönsson, fogde, 65, 67, 74.
 Svantepolk Knutsson, riksråd, lagman, 39.
 Svartengren, Hilding, 143.
 Swedenborg, Emanuel, religionsstiftare, vetenskapsman, 12.
 Sven Carlsson, fogde, 91.
 — Jonsson i Västervånga, se Lind af Hageby.
 — Kristoffersson, 116, 122.
 — Månsson, se Somme.
 — Månsson Rospigg, se Eketrä.
 Svensson, Axel Q., 83.
 — Per, byggmäst., 141.
 Sverker d.ä., konung av Sverrige, 38, 144.
 — d. y., konung av Sverige, 39, 41.
 Swindern, Johan von, 139.
 Sylvius, Mathias, mag., 17.
 Söderberg, Olof Alfred, gen.konsul, 130.
 Söderblom, Staffan Johan, envoyé, 136.
 Tegnér, släkten, släkttavla, 79.
 Tegnér, Anna Lisa, 79.
 — Anna Maria Gustava, f. Myhrman, 76, 77, 80, 82.
 Tegnér, Brita, 79.
 — Elof, lektor, 79.
 — Elof Kristofer, bibliotekarie, förf., 30, 78.
 — Esaias, biskop, 76—78, 82, 141, 144, 145.
 — Esaias (Peter), kyrkoherde, 76, 78, 79, 82—84.
 — Johannes, 79.
 — Lars Gustaf, v. pastor, 79, 80.
 — Lars Gustaf, överste, 141.
 — Laura, f. Lignell, 76.
 Tessin, Carl Gustaf, greve, kanslipresident, 8, 11.
 — Nicodemus, d. ä., hovarkitekt, 140.
 Theiner, Augustin, tysk prof., historiker, 121, 122.
 Thorild, Thomas, skald, filosof, 36.
 Thunborg, Mårten, komminister, 141.
 Tingsten, Lars Herman, general, 133.
 Tiselius, Daniel, kyrkoherde, 136.
 Tomas Jonsson, 100.
 Tomtasläkten, 85—88.
 (—) Anna Christersdotter Sparre, 87.
 (—) Anna Knutsdotter, 87, 88.
 (—) Bengt Eriksson, 87, 88.
 (—) Elsa Knutsdotter, 87, 88.
 (—) Erik Olofsson, 85—88.
 (—) Johan Knutsson, 87, 88, 102.
 (—) Knut Bengtsson, löjtn., 87, 88.
 (—) Krister Knutsson, 87, 88.
 (—) Märta Christersdotter Sparre, 87.
 (—) Märta Knutsdotter, 87, 88.
 (—) Olof Eriksson, 86—88.
 (—) Olof Månsson, 86, 88.
 Torén, Anders, kyrkoherde, 31.
 — Carl Axel, prof., domprost, 31.
 — Magnus, justitieråd, 30—36.
 Torgils Knutsson, se Tyrgils Knutsson.
 Torkel Andersson, 101.
 Torsten Nilsson, se Krumme,
 Tott, Anna Henriksdotter, 60, 61.
 — Brita Hansdotter, 60.
 — Hans Åkesson, riksråd, 58, 74.
 — Karin Hansdotter, 57, 58, 60, 61, 63, 68, 69, 74.
 — Åke Hansson, riksråd, 59.
 Trolle, ätt, 94.
 — Arvid, lagman, 95.
 Trolle-Wachtmeister, Carl Axel, greve, riksdrots, 30.
 — Hans Gabriel, greve, justitiekansler, 30—36.
 Trotzig, Johan, dir., styckgjutare, 143.
 Truls Skrivare, 92.
 Trybom, Isac, guldsmed, 140.
 Tuve Birgersson, se Lilliehöök af Gälared och Kolbäck.
 Tyrgils Knutsson, marsk, 93—109.
 Törnquist, Elias, befalln.-man, 80.
 Ufo, biskop av Strängnäs, 41.
 Uggla, Claes Claesson, överste, 138.
 — Göran, 80.
 — Hildebrand Claesson, major, 138.
 Ugglas, Per Gustaf af, greve, statsråd, en av rikets herrar, 35.
 Ulf Fasi, se Ulv.
 — Gudmarsson, se Ulvåsa-ätten.
 — Holmgersson, se Stengavel.
 — Karlsson, jarl, 42.
 — Karlsson, riddare, 42, 43.
 — Karlsson, se Ulv.
 — Rasmusson, se Lejon.
 (Ulf)sax, Anund Jönsson, 58, 59, 74.
 (—) Kerstin Anundsdotter, 63, 69, 70.
 (Ulv), Anund Stensson, 70.
 (—) Filip Ulfsson, 42, 96, 102, 103.
 (—) Ingeborg Ulfsson, 96, 102—105, 107—109.
 (—) Sten Bengtsson, 69.
 (—) Ulf Fasi, 112.

- (Ulv), Ulf Karlsson, 102—104.
 Ulvhild, drottning av Sverige, 144.
 Ulvild Magnusdotter, 43.
 (Ulvåsaätten), 101, 109.
 (—) Gudmar Magnusson, lagman, 101.
 (—) Magnus Gudmarsson, 101.
 (—) Ulf Gudmarsson, 96, 101.
 Usedom, von, släkt, 144.
 Uthmann, Bruno von, gen.-löjtn., tysk mil.attaché, 136.
 Utter, Peder Månsson, genealog, 40, 93.
- Valdemar Birgersson, konung av Sverige, 51, 108.
 — svensk hertig, 48.
 Waldén, Bertil, fil. dr, 5.
 Valerius, Johan David, skald, kansliråd, 31, 32.
 Wallenberg, Knut Agaton, finansman, utrikesminister, 130.
 Wallenstierna, Elis Axel Gabriel, stabsadjutant, kapten, 23.
 Wallenstråle, Mårten Göran, biskop, 142.
 Waller, Axel Erik, med. dr, 143.
 Wallerius, Magnus Giesco, kyrkoherde, 31.
 — Sara Catharina, 31.
 Wallin, fru, 15.
 — Göran, d. ä., biskop, 1, 3, 5, 13.
 — Göran, d. y., biskop, 2, 3, 13.
 — Göran, död 1745, 13.
 — Hedvig Eleonora, 1, 12.
 Vastovius, Johannes, kyrkohistoriker, 51, 53.
 Weber, Anna Charlotta, 110.
 Vejde, Pehr Gunnar, fil. dr, 61, 84.
- Vellingk, Otto, greve, gen.-guv., 141.
 Vennersten, Axel Fredrik, riksmarskalk, 130.
 Wernstedt, Folke Lago Fredrik, major, 63, 72.
 Wesche, Christian, militär, 143.
 Westerberg, Gustaf, grosshandl., 139.
 (Westgöte), Karin Jonsdotter, 88.
 Wetterstedt, Gustaf af, greve, statsminister, 34, 35.
 Weze, Johan, utvald ärkebiskop av Lund, 127.
 Wichman, Holger, arkivarie, 112.
 Vicken, von, 13.
 Wieland, Christoph Martin, tysk förf., 35.
 Wijkmark, Erik, kyrkoherde, 139.
 Winberg, Gustaf, docent, rektor, 35.
 Winblad, löjtn., 84.
 Wingård, släkt, 144.
 Winqvist, Anders, arbetare, 143.
 Wirsén, Carl Einar Ture af, envoyé, 124.
 Witting, von, släkt, 144.
 Vogt von Fronhausen, släkt, 145.
 Vålgesläkten, 86.
 Väsbyläkten (Väsbyätten), äldre, 85—88.
 (—) Kerstin Knutsdotter, 85, 88.
 (—) Knut Karlsson, underlagman, 86, 88.
- Åke Haraldsson, se Soop.
 — Johansson (Jönsson), biskop i Västerås, 47.
 — Åkesson, se Soop.
 Åkerhielm, Conrad Reinhold, öv.löjtn., 23.
- Åkerhielm (af Margrete-lund), Gustaf Fredrik, frih., statsråd, 27.
 — Samuel, frih., president i Åbo hovrätt, 133.
 Åkerlind, Johan Gustaf, dir., 130.
 Åkerman, Jules Heribert, prof., 144.
- Älg, Harald, 46.
 Ängel, ätt, 37—54.
 (—) Bengt Johansson, ärkedjåkne, 38.
 — Elof, 55.
 (—) Erland Johansson, 55.
 (—) Folke Johansson, ärkebiskop, 38, 40, 42, 44.
 (—) Helena Magnusdotter, 44, 45.
 — Johan, d. ä., 39, 40, 42—44, 47.
 (—) Johan Erlandsson, se Finstaätten.
 (—) Johan Johansson, 39, 42, 45.
 — Johannes, 38, 44.
 (—) Karl Johansson (Kveisa), 38, 39.
 (—) Katarina Johansdotter, 39, 47.
 (—) Lars Johansson, 39.
 (—) Magnus Johansson, 39, 41, 42, 44—46.
- Ödberg, Fridolf, rektor, 64, 65.
 Öhrling, Johan, kyrkoherde, 143.
 — Samuel, prost, 143.
 (Örnfot i Västergötland), Malin (Magdalena) Olofsdotter, 63—70, 72—74.
 (—) Olof Pedersson, lagman, 57—60, 62—68, 70—72, 74, 75.
 (Örnfot i Östergötland), Per Olofsson, 70—73, 75.
 (Örnsparre), Johan Ingevaldsson, lagman, 51, 52.

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

FEMTIONDE ÅRGÅNGEN

1952

UTGIVEN AV

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

BERTIL BROOMÉ

STOCKHOLM 1952—1953

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

513178

UTGIVEN MED STATSUNDERSTÖD

INNEHÅLL

	Sid.
Erik Arbins »Lefwernes Lopp». En versifierad självbiografi från 1700-talet.	
Utgiven med inledning av <i>Manne Hofrén</i>	1—18
Carl Jacob von Schantz' anteckningar från åren 1808—1809. Av <i>Bengt Medin</i>	19—29
Hans Gabriel Trolle-Wachtmeister och Magnus Torén. Av <i>Carl-Axel Torén</i>	30—36
Medeltida arvlagar och släktskapsbestämning. II. Av <i>A. Filip Liljeholm</i> .	37—56
Bidrag till den ointroducerade adliga s. k. Bjurums-släktens historia. Av <i>Jan Eric Almquist</i>	57—75
Tegnérska släkttraditioner. En granskning. Av <i>Erik Hård af Segerstad</i>	76—84
Bidrag till Tomtasläktens och äldre Väsbyättens historia. Av <i>Ingeborg Wilcke-Lindqvist</i>	85—88
Ätterna Linds äldre vapenbilder. Av <i>Jan Liedgren</i>	89—92
Tyrgils Knutssons härkomst. Av <i>Stefan Söderlind</i>	93—109
Tillägg till Stockholm stads herdaminne. Av <i>Gunnar Hellström</i>	110
Bidrag till släkten Estenbergs historia. Meddelande. Av <i>Bengt Hildebrand</i>	111—112
Förväxlings- och identifieringsproblem. 2. Ericus Mattei, Erik Matsson, Erik Körning och Henrik Matsson Huggut. Av <i>Bengt Hildebrand</i>	113—122
Recensioner	123—145
Sven Hedin och hans militära medarbetare i striderna kring försvarsfrågan 1912—14. Av <i>C. Kempff</i>	123—126
Svenska medeltida biskopssigill. Av <i>Nils Ludvig Rasmusson</i>	126—127
Berzelius i den sovjetryska encyklopedien. Av <i>Arne Holmberg</i>	127—129
Stockholms Handelskammare. Av <i>Per Sandberg</i>	130
Genombrottstider i Bergslagen. Av <i>Åke Kromnow</i>	130—132
Kurt Belfrages memoarer. Av <i>Åke Kromnow</i>	132
Regementshistoriker. Av <i>Bertil Broomé</i>	132—134
Dess trohet trotsar döden. Av <i>Sven Åstrand</i>	134—135
Henry Kellgrens krigsårsminnen. Av <i>C. Kempff</i>	135—136
Daniel Tiselius. Av <i>Bertil Broomé</i>	136
Svenskar i Nordamerika. Av <i>Bertil Broomé</i>	137
Vetenskapsakademiens levnadsteckningar.	137
Släktböcker av <i>Bertil Broomé</i>	137—138
Dansk genealogisk bibliografi	138
Finländsk personhistorisk bibliografi	139
Stockholmspräster	139
Tidskriftsöversikt	139—145
Rättelser till A. Filip Liljeholm, Medeltida arvslagar och släktskapsbestämning. II	145
Meddelande angående Personhistoriska samfundet	145
Förkortningslista	146
Personregister	147—156

Medlemsavgiften i Personhistoriska Samfundet är kr. 15:— pr år + 70 öre för porto och uttages som postförskott för Personhistorisk Tidskrift. Önskan om inträde anmäles till Samfundets sekreterare, docenten BERTIL BROOMÉ, Krigsarkivet, Stockholm 80. Bokhandelspris för löpande årgång är kr 18:—.